

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание

Трета редовна сесия.

24. VII

LX заседание, срѣда, 19 януарий 1911 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 3 ч. 10 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да провѣри отсъствающитѣ народни прѣдставители.

Секретарь Г. Копринаровъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Никола Андрѣевъ, Георги Арабаджиевъ, Цанко Бакаловъ, Цаньо Барбаловъ, Константинъ Батоловъ, Петъръ Беровъ, Димитъръ Бончевъ, Константинъ Велиновъ, Недѣлко Велковъ, Василь Вълевъ, Никола Гешевъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Йонко Гунчевъ, Георги Данаиловъ, Георги Динковъ, д-ръ Лука Дѣяновъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Никола Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Манолъ Златановъ, Михаилъ Икономовъ, д-ръ Георги Калинковъ, Александъръ Каназирски, Рашко Маджаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Василь Мантовъ, Илия Марковски, Василь Милевъ, Еманоилъ Начевъ, Маринъ Ничовъ, Георги Палашевъ, Дончо Папазовъ, Стефанъ Паприковъ, Паскаль Паскалевъ, Недко Пеневъ, Петъръ Петровъ, Петъръ Пешевъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Петъръ Рѣковъ, Иванъ Саллабашевъ, Иванъ Самарджиевъ, Никола Станчевъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Стефановъ, Иванъ Стоилковъ, Теодоръ Теодоровъ, Христо Тоневъ, Александъръ Христовъ и Драганъ Чакъровъ)

Прѣдседателъ: Отсъствуватъ 54 народни прѣдставители; слѣдователно, има изискуемото се число, за да се смѣта засѣданието законно.

Съобщавамъ на Събранието, че е разрѣшенъ отпущъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на хасковския Цаньо Барбаловъ — 2 дена, на разградския Никола Станчовъ — 3 дена, на никополския Александъръ Димитровъ — 2 дена, на трънския Иванъ Стоилковъ — 4 дена.

Съобщавамъ на Събранието, че е разрѣшенъ отпущъ отъ нѣкои г. г. народни прѣдставители, по които трѣбва да се произнесе Събранието, а именно:

Отъ пещерския Петъръ Рѣковъ за 8 дена. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни да му се даде исканиятъ отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ анхилския Михаилъ Бакърджиевъ за 5 дена. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ котленския Петъръ Петровъ за 3 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ шуменския Василь Мантовъ за 10 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ станимашкия Атанасъ Тараторовъ за 2 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ разградския Страшимиръ Бърневъ за 10 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ старозагорския д-ръ Еньо Разпоповъ за 2 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ радомирския Димитъръ Константиновъ за 1 день. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ самоковския Георги Радойковъ за 1 день. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Отъ свищовския Ангелъ Дюлгеровъ за 10 дена. Моля, които сж съгласни, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има питане отъ народния прѣдставителъ г. Иванъ Хаджиевъ къмъ г. министра на финанситѣ, съ слѣдното съдържание: (Чете)

„1. Извѣстно ли е на г. министра на финанситѣ, че въ Бургазкия банковъ клонъ е нѣмало пощенски и гербови марки отъ единъ мѣсецъ вече; полици търговски, митнически декларации чакатъ за марки, стокитѣ не се обезмитяватъ само за това, митницата си взема магазинажа и не иска да знае, че търговцитѣ не сж виновни, че стокитѣ имъ стоятъ въ депото;

„2. Тютюневитѣ пѣкъ фабрики не могли да доставятъ папиреси, понеже нѣмало бандероли.

„Ако му е извѣстно, що е направилъ за да прѣмахне този недостатъкъ отъ работитѣ въ своето министерство, за да не страдатъ частнитѣ и държавнитѣ интереси? Моля, нека отговори.“

Моля г. министра на финансите да отговори на това питане.

Министър А. Ляпчев: Не чух добър питането, но доколкото можах да схвана, то се отнася до слъдното: имало ли въ Бургазкия банков клонъ пощенски марки.

И. Хаджиев: От единъ мѣсець насамъ нѣма.

Министър А. Ляпчев: Какво?

И. Хаджиев: Гербови и пощенски марки.

Министър А. Ляпчев: Гербовитѣ марки сѣ въ клонъ, а пощенскитѣ марки сѣ въ станцията.

И. Хаджиев: Послѣ, нѣмало бандероли.

Министър А. Ляпчев: Менѣ такова нѣщо не ми е извѣстно и съмъ дълбоко убѣденъ, че е невъзможно да нѣма въ Бургазкия банков клонъ въ продължение на единъ мѣсець гербови марки и бандероли.

И. Хаджиев: Да Ви прочета ли това писмо?

Министър А. Ляпчев: Можете да ми прочетете писма колкото щете, но това е невъзможно, по простата причина, че тамъ има толкова държавни институти, които сѣ заинтересовани, щото подобно нѣщо не може да се търпи. Понеже сега ми става извѣстно, че имало у нѣкого съмнѣние, да-ли имало или нѣмало гербови и пощенски марки, азъ обѣщавамъ на г. залитвача да направя всичко, щото да има още слѣдъ день гербови или пощенски марки. Както марки, пощенски и гербови, тъй и бандероли, се намиратъ винаги въ достатъчно количество, и отъ тукъ до тамъ всѣки день отиватъ пощенски тренове, тъй щото на другия день ще ги иматъ, ако се случило да ги нѣматъ. Това мога да кажа.

И. Хаджиев: Доволенъ съмъ, г. министре, и вземамъ актъ отъ Вашитѣ думи.

Прѣдседателъ: Друго питане има до г. министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията отъ старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ.

Г. Георговъ: На основание чл. 60 отъ правилника подадохъ едно питане прѣди единъ мѣсець и още не ми е отговорено.

Прѣдседателъ: Моля, г. Георговъ, седнете си на мѣстото. — Питането на г. Шиварова гласи: (Чете)

„Съгласно чл. 105 отъ конституцията, отправямъ слѣдующето питане къмъ г. министра на общественитѣ сгради и пр.: извѣстно ли е на г. министра, че въ самата гара Раднево до желѣзнопѣтната линия има едно блато, пълно засега съ вода, и прѣчи на съобщението, а пъкъ прѣзъ лѣтото тази вода се покрива съ жабунякъ, позеленява и се вмиришава, като става разсадникъ на маларията, и ако му е извѣстно, не мисли ли да вземе мѣрки за прѣсушаването му?“

Моля г. министра да отговори на това ми питане. Има думата г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Въ гара Раднево до самия желѣзенъ пѣтъ, въ центра на гарата, има едно блато отъ дълги години, което не само прѣзъ туй врѣме, прѣзъ зимата и пролѣтътъ, но и прѣзъ лѣтото, е пълно съ вода и тази вода, когато се сгорещи врѣмето, се обръща на жабунякъ, въ който се развиватъ разни епидемически болести.

Завчера, когато се гласуваше приходътъ и разходътъ за образуване на общински фондове въ общинитѣ, които се намиратъ при желѣзнопѣтнитѣ станции, щѣхъ да помоля респективния министъръ да се съгласи да се прѣдвиди една забѣлѣжка: съ една частъ отъ прихода, който постѣпва отъ тази гара, да се запълни туй блато. Запълването на туй блато нѣма да коштува много, тъй като — съгласно плана за разширение не само на тази гара, а изобщо на всички гари, ще трѣбва да се разшири гарата, да има едно по-широко пространство на равнище — на около стотина метра далечъ отъ самата гара има единъ високъ брѣгъ; остава да се прѣнесе прѣстѣта и да се запълни туй блато и тогава ще се даде направление на водата да избѣгва нататъкъ. Ето защо азъ моля г. министра да вземе въ внимание да се прѣсуши туй блато, като съ туй ще се помогне на населението.

Миналата година прѣдвидѣхме една сума отъ 30.000 л. за купуване на хининъ за раздаване на това население, което се намира покрай блатиститѣ мѣста и страда отъ малария. Азъ не зная по какви съображения и причини Санитарната дирекция не е отпуснала на участковия лѣкаръ въ Раднево нито единъ сантимъ. Мисля, че съмъ правъ, като казвамъ това, но то е друга работа. Бихъ желалъ, ако г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи бѣше тукъ, да вземѣше въ внимание туй нѣщо поне да се не повтѣря тази година.

А колкото за прѣсушаване на блатото, моля г. министра на пѣтищата и съобщенията да вземе подъ внимание да се прѣсуши блатото.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министър М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ познавамъ това мѣсто. За тази цѣль има двѣ мѣрки вземени. Първата е, че въ закона за благоустройство, който сега подиръ малко ще разгледаме, ще вмѣнимъ въ длѣжностъ на самитѣ общински съвети срѣщу онзи допълнителенъ общински налогъ отъ 3%, между другитѣ работи, да запълватъ и тѣзи блати; това е вече длѣжностъ на общинскитѣ управления. Независимо отъ това въ извънредния бюджетъ по желѣзницитѣ, който ще гласуваме, вѣроятно, слѣдъ единъ день, има единъ параграфъ отъ 200.000 л. за разширение и подобрене на сега съществуващитѣ южно-български гари и за направяне на нови гаражни линии и, слѣдователно, за запълване на всички онѣзи мѣста, дѣто тѣзи гаражни линии ще се строятъ. Така щото желанието на г. Шиварова, вѣроятно, още тази година ще може да бѣде удовлетворено.

Колкото се касае до блатата въ България, то е единъ голѣмъ въпросъ. Съ него миналата година Министерството на вътрѣшнитѣ работи, заедно съ Санитарната дирекция, както знаете, прѣдвидѣ една изключителна мѣрка, каквато бѣ вмѣняването въ дългъ на окръжнитѣ съвети да впишатъ въ бюджетитѣ си извѣстна сума за даване на населението безплатно хининъ; той се зарѣча въ странство, именно въ италианското Министерство на финансите, което има, тъй да се каже, монополъ на този продуктъ, за да може и у насъ тукъ да се дава безплатно на населението. И, доколкото азъ зная, той се дава навсѣкждѣ, кждѣто мѣстата сѣ признати отъ Санитарната дирекция за маларични, защото навсѣкждѣ не е признато, и, ако това мѣсто не е признато остава окръжната постоянна комисиия да се сезира съ този въпросъ и да се даде на населението възможностъ да не страда.

Колкото се касае до засипването на това блато туй сѣ мѣрkitѣ, които съмъ взелъ изобщо за цѣла България,

Прѣдседателъ: Има друго питане до г. министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията отъ народния прѣдставителъ г. Георги Сукуровъ.

Моля г. министра да отговори на това питане.

Министъръ М. Такевъ: Това сѣщото питане бѣ направено отъ другъ народенъ прѣдставителъ, г. Станчевъ, отъ втората севлиевска избирателна околия.

Г. Сукуровъ: То бѣше за другъ мостъ, а това е за другъ. Това е при гара Лѣсничери на р. Росица — единъ мостъ, за който населението е дало заявление миналата година и е имало резолюция отъ г. Малинова, че ще се взематъ мѣрки да се направи мостътъ. Та прѣдседателю да види, какво е станало.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! За тѣзи мостове и посета миналата година г. Малиновъ е ималъ искания за повече отъ 7—8 милиона лева, и азъ досега съмъ подписалъ прѣдприятія за около 6 милиона лева, а вие ми дадохте всичко 3½ милиона лева, отъ които ½ милионъ лева ще отидатъ за случайнитѣ поврѣждания прѣзъ годината, каквито ставатъ по посетата; оставатъ 3 милиона лева, отъ които 2 милиона ще дадемъ за поддържане на сега сѣществующитѣ пѣтища, и само съ 1 милионъ ще разполагаме за нови постройки. Истина е, че този мостъ влиза въ така нареченитѣ общински пѣтища. Той ще се прави отъ фонда за общинскитѣ пѣтища. Азъ съмъ заповѣдалъ своевременно и ви четохъ таблицата на всички прѣдприятія, които тази година ще бѣдатъ въ екзекуция, въ изпълнение. Прѣдприятіята по общинскитѣ и държавни пѣтища, казахъ ви, надминаватъ досега цифрата 6 милиона лева, а ние имаме на разположение всичко 5 милиона лева. Въ всеки случай, обаче, този мостъ — азъ го зная още отъ миналата година — е въ реда си да се строи, и, щомъ като имаме срѣдства, ще го направимъ. Освѣтъ това, не можемъ да строимъ, както ви казахъ миналата година, тукъ единъ мостъ, тамъ едно парче, а трѣбва да има система; вие виждате на картата какви парчети има — на стотина мѣста разхвърлени — и никѣдъ нѣма нѣщо завършено. Азъ не съмъ съгласенъ съ този начинъ, а трѣбва единъ пѣтъ да се направи систематически, за да може да се използва. Ако този мостъ дѣйствително скача двѣ населени мѣста и се намира на общински пѣтъ — не съмъ ходилъ нататѣкъ, но по картата е така — той безъ друго ще бѣде направенъ. Сега, дали тази година ще бѣде направенъ или ще влѣзе въ смѣтка за въ бѣдѣще? Азъ не мога да заповѣдамъ непрѣмѣнно да се направи тази година, защото на окръжнитѣ инженери се дава извѣстна инициатива въ това отношение. Независимо отъ това, вие знаете, въ стария законъ, а пѣкъ и въ измѣненіята, които се внасятъ сега, въ новия законъ за пѣтищата, е казано: окръжниятъ сѣвѣтъ рѣшава, кон пѣтища да се приематъ за общински, слѣдователно и мостовѣтъ, и въ какъвъ порядѣкъ да се строятъ тѣ. Не може да се почне единъ пѣтъ, който е много по-маловаженъ, прѣди другъ съ много по-големо икономическо значение само затова, защото тамъ има по-настойчиви или по-влиятелни хора да ходатайствуватъ нагорѣ-надолѣ. И въ стария и особено въ новия законъ е казано, че окръжниятъ сѣвѣтъ рѣшава порядѣка, по който трѣбва да се строятъ пѣтищата въ окръга; и ако въ този порядѣкъ влиза и този мостъ съ респективния пѣтъ, той безъ друго ще бѣде направенъ. Но азъ да прѣскачамъ само затуй, защото имамъ едно питане за този мостъ или за онзи пѣтъ, считамъ, че това е прѣвишение на моята власть и нахвърнение на онази автономностъ, която постоянно тукъ ми се въвираше въ очитѣ лани — че не съмъ защищавалъ автономността на нашитѣ самоуправляющи се общински и окръжни тѣла.

Това имаше да отговоря на г. Сукурова — че щомъ е прѣдвидѣнъ той въ общинската мрѣжа, щомъ е на дневенъ редъ да се строи, той ще бѣде строенъ. Никакви други посторонни съображения не може да има.

Г. Сукуровъ: Доволенъ съмъ отъ отговора на г. министра.

Прѣдседателъ: Слѣдва питането отъ г. Стамболийски къмъ г. министра на финанситѣ — кога мисли г. министърътъ на финанситѣ да даде нужнитѣ разпореждания, за да се приложи законътъ за военния данѣкъ, който е вече публикуванъ въ „Държавенъ вѣстникъ“.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Нужнитѣ разпореждания за прилагането закона за данѣка нареченъ „воененъ“ сѣ дадени и декларациитѣ сѣ разпратени. Отъ много мѣста тия декларации сѣ започнали да се връщатъ и надлежитѣ комисии въ опрѣдѣленитѣ срокове ще дѣйствуватъ.

А. Стамболийски: Правилникъ ще се издаде ли?

Министъръ А. Ляпчевъ: Правилникъ засега не се издава. Поискани сѣ отъ надлежитѣ финансови началници свѣдѣния, дѣ сръщатъ мѣнотии при прилагането, и споредъ тия мѣнотии даватъ имъ се опѣтвания съ окръжии.

А. Стамболийски: За прѣдстоящата година влиза ли въ сила?

Министъръ А. Ляпчевъ: Да, непрѣмѣнно трѣбва да влѣзе въ сила. Военнитѣ власти сѣ прѣдставили всички списѣци на финансовитѣ власти и финансовитѣ власти по тѣзи списѣци сѣ разпратили декларации. По декларациитѣ, подлежащитѣ на воененъ данѣкъ ще трѣбва да обявятъ своето материално положение. Тѣзи декларации — не помня точно на коя дата, но мисля, че на 1 февруарий — ще трѣбва да се внесатъ въ финансовото управление и тамъ ще става прѣвѣнката.

Прѣдседателъ: Доволенъ ли сте отъ отговора на г. министра?

А. Стамболийски: Доволенъ съмъ.

Прѣдседателъ: Постѣпило е запитване къмъ г. министра на търговията и земледѣлието отъ прѣславския народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Стамболийски. (Чете)

„Възъ основа чл. 107 отъ конституцията, правя слѣдното запитване къмъ г. министра на търговията и земледѣлието:

„1. Какво мисли да стори по поводъ протеста на жителитѣ на с. Осѣнецъ, Разградско, относно разпорежданията на разградския лѣсничей да имъ се конфискува дървениятъ материалъ отъ общинската имъ гора и да имъ се наложи една глоба отъ 20.000 л.?

„2. Взелъ ли е мѣрки, щото да се спре за извѣстно врѣме прилагането на лѣсничейскитѣ разпореждания, щото да се не вдига отъ гората материалътъ отъ прѣкупвача, додѣ не се проучи сѣщността на работата, и съ това да се избѣгне нежелателната само-разправа?

„Моля да ми се отговори на това запитване въ едно най-непродължително врѣме“.

Народниятъ прѣдставителъ г. Георговъ на нѣколко пѣти вече повдига въпросъ за неговото питане до г. министра на правосѣдието, който не е тукъ, и, слѣдователно, не мога да го туря сега на разглеждане.

Г. Георговъ: Въ правилника е казано, че министритъ сж длъжни най-късно въ второто заседание да отговорятъ.

Прѣдседателъ: А щомъ нѣма тукъ надлежния министъръ?

Г. Георговъ: Моля да му се съобщи, защото 11 дена става, откакъ съмъ направилъ това питане.

Прѣдседателъ: Минаваме на дневния редъ — второ четене прѣдложението за одобрение договора съ The National Investment Trust Corporation of England за сключването на единъ $4\frac{1}{2}\%$ погасяемъ заемъ отъ 5.800.000 л. златни номинални. Моля г. докладчика да го докладва на Събранието.

Докладчикъ Г. Тишевъ: Г. г. народни прѣдставители! Комисията по Финансовото министерство бѣ на заседание вчера сутринта и разгледа прѣдложени законпроектъ за одобрение договора за сключване заемъ за направа на държавната желѣзница Радомиръ—Дупница съ компанията The National Investment Trust Corporation of England. Тя намѣри, че тоя договоръ е напълно съгласенъ съ рѣшението на Събранието отъ послѣдната сесия, именно отъ 28 февруарий 1910 г. А това рѣшение относително заема е слѣдущето: (Чете) „Въ размѣръ на нужната за постройката й“ — за поменатата желѣзница — „сума, да сключи специаленъ за тая цѣль заемъ при по-износни условия отъ ония, които сж прѣдложили Братя Балабанови чрѣзъ особенитѣ си по случая заявления“. Разницата между условията на настоящия договоръ и условията, които бѣха прѣдло-

жени отъ Братя Балабанови, се заключава почти само въ емисията; именно, по прѣдложението на Братя Балабанови емисията бѣше 88, а по прѣдстоящия договоръ е 94 — съ шесть точки, ще се каже, е по-благоприятенъ настоящиятъ заемъ. По тая причина комисията дава мнѣние да се приеме договорътъ така, както е прѣдложенъ. (Чете)

„Български държавенъ $4\frac{1}{2}\%$ погасяемъ заемъ въ злато отъ 1911 г.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавието, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

А. Краевъ: Ние не можемъ да правимъ никакви промѣни въ текста. Ето защо азъ мисля, че спирамето поотдѣлно на всѣка точка е излишенъ трудъ. Достатъчно е само едно рѣшение — че се одобрява; единъ вотъ, и свѣршена работа.

Н. Мирски: Да се прочете само рѣшението.

Прѣдседателъ: Това е текстътъ на договора, а не текстътъ на прѣдложението на г. министра на финанситѣ. Моля да се прочете договорътъ изцѣло отъ г. докладчика.

А. Краевъ: Само рѣшението прочетете; другото е прочетено.

Докладчикъ Г. Тишевъ: Досегашната практика е била такава, че всѣкога е билъ четенъ и договорътъ. (Продължава четенето)

„Български държавенъ $4\frac{1}{2}\%$ погасяемъ заемъ въ злато отъ 1911 г.

„Между подписанитѣ:

„Господинъ Андрей Ляпчевъ, министъръ на финанситѣ на Царство България, дѣйствующъ отъ името и за смѣтка на българското правителство

отъ една страна,

и

„The National Investment Trust Corporation of England въ Лондонъ, прѣдставлявано отъ единъ отъ своитѣ директори, господинъ Н. L. Loewy, снабденъ съ редовно пълномощно

отъ друга страна,

се уговори и сключи слѣдущето:

„Чл. 1. Царското правителство на България, за да построи желѣзнопътната линия Радомиръ—Дупница, рѣши да издаде единъ български държавенъ заемъ на стойность номинални 5.800.000 л. златни = австрийски крони 5.521.600 = германски марки 4.698.000 = лири английски 229.680 = холандски фиорини 2.784.000 въ погасяема рента, съ $4\frac{1}{2}\%$ годишна лихва върху номиналния капиталъ.

„Този заемъ е разпрѣдѣленъ на облигации на притежателя отъ по 500 л. златни = австрийски крони 476 = германски марки 405 = лири английски 19:16 = холандски фиорини 240.

„Emprunt amortissable de l'Etat Bulgare $4\frac{1}{2}\%$ or 1911.

„Entre les soussignés:

„Monsieur André Liaptchew, Ministre des Finances du Royaume de Bulgarie, agissant au nom et pour le compte du Gouvernement Royal de Bulgarie

d'une part,

Et

„The national Investment Trust Corporation of England, à Londres, représentée par un de ses directeurs, Monsieur H. L. Loewy, muni de tout pouvoir régulier

d'autre part,

il a été dit et convenu ce qui suit:

„Art. 1. Le Gouvernement Royal de Bulgarie, en vue de construire la ligne ferrée Radomir—Doupnitsa, a décidé l'émission d'un Emprunt de l'Etat Bulgare d'un montant nominal de 5.800.000 francs or = couronnes d'Autriche 5.521.600 = Reichsmark 4.698.000 = £. 229.680 = Florins de Hollande 2.784.000., en rente amortissable, au taux d'intérêt de quatre et demi pour cent ($4\frac{1}{2}\%$) par an sur le capital nominal.

„Cet Emprunt est divisé en obligations au porteur de 500 francs or = couronnes d'Autriche 476 = Reichsmark 405 = £ 19:16 = Florins de Hollande 240.

„Може да се издадат кумулативни титри.

„Годишната лихва от $4\frac{1}{2}\%$ върху номиналния капитал ще се изплаща на двѣ равни части срѣщу шестмѣсечни купони съ падежъ 1 мартъ и 1 септемврий н. с. всѣка година.

„Падежътъ на първия купонъ е на 1 септемврий н. с. 1911 г.

„Чл. 2. Погашението на този заемъ ще стане по номиналната му стойностъ, въ продължение на тридесетъ години, чрѣзъ шестмѣсечни тиражи, съгласно таблицата, отпечатана на гърба на облигациитѣ, която ще съдържа шестдесетъ равни шестмѣсечия за погашението и лихвитѣ.

„Тиражитѣ ще се извършватъ въ София, въ царското Министерство на финанситѣ, единъ мѣсецъ прѣди падежа на прѣдстоящия купонъ.

„Първиятъ тиражъ ще стане на 1 августъ 1911 г. н. с.

„Облигациитѣ, излѣзли въ тиражъ, ще се изплащатъ по номиналната имъ стойностъ едновременно съ купона, чийто падежъ иде слѣдъ тиража.

„Българското правителство си запазва правото, безъ никакво ограничение, да изплати настоящия заемъ, изцѣло или частъ отъ него, когато поиска, като брой за всѣка издадена облигация по 500 л. златни, плусъ стойността на текущия купонъ, прѣсметната до деня, опрѣдѣленъ за изплащането на настоящия заемъ.

„Чл. 3. Настоящиятъ заемъ съставлява прѣко задължение за българската държава, която се задължава, докато трае заемътъ, да вписва ежегодно въ бюджета си потрѣбната сума за изплащане лихвитѣ и излѣзлитѣ въ тиражъ облигации.

„Потрѣбнитѣ суми за службата на заема ще бждатъ напълно внесени, на разноски на правителството, най-късно 10 дни прѣди падежа на шестмѣсечието, на мѣстата и банкеритѣ, които ще бждатъ посочени отъ The National Investment Trust Corporation of England, съ изключение стойността, призната за необходима за изплащанията, които ще бждатъ повѣрени на Българската народна банка.

„Облигациитѣ и купонитѣ отъ заема се освобождаватъ отъ всѣкакви данъци, такси, права и други каквито и да сж налози, прѣдвидѣни или които ще се прѣдвидятъ въ българскитѣ закони.

„Купонитѣ съ изтекълъ падежъ, както и излѣзлитѣ въ тиражъ облигации отъ настоящия заемъ, ще се приематъ по номиналната имъ стойностъ отъ каситѣ на държавното съкровище за изплащане всѣкакви данъци, такси, мита и всѣкакъвъ родъ налози, прѣдвидѣни или които ще се прѣдвидятъ въ полза на държавата.

„Колкото до облигациитѣ, неизлѣзли още въ тиражъ, тѣ ще се приематъ за гаранция по всички контракти, сключени или които ще се сключатъ съ българската държава.

„Il peut être délivré des titres cumulatifs.

„L'intérêt annuel de $4\frac{1}{2}\%$ du montant nominal sera payé en deux parties égales contre des coupons semestriels aux échéances des 1-er mars et 1-er septembre n. s. de chaque année.

„L'échéance du premier coupon est fixée au 1-er septembre 1911 n. s.

„Art. 2. L'amortissement de cet Emprunt se fera au pair en trente années, par voie de tirages au sort semestriels, suivant un tableau imprimé au verso des titres, qui comportera soixante semestrialités égales comprenant l'intérêt et l'amortissement.

„Les tirages auront lieu à Sofia, au Ministère Royal des Finances de Bulgarie, chaque semestre, un mois avant l'échéance des coupons.

„Le premier tirage sera effectué le premier Août 1911 n. s.

„Les obligations amorties seront payées au pair, en même temps que le coupon venant à échéance après le tirage.

„Le Gouvernement Bulgare se réserve le droit, sans aucune restriction, de rembourser, quand il le voudrait, la totalité ou partie du présent Emprunt, en payant pour chaque obligation émise la somme de 500 francs or, plus le montant du coupon en cours, calculé jusqu'au jour fixé pour le remboursement anticipé du présent Emprunt.

„Art. 3. Le présent Emprunt constitue une dette directe de l'Etat Bulgare qui s'engage à inscrire tous les ans au budget de l'Etat la somme nécessaire, et ce, pendant toute la durée de l'Emprunt, pour le paiement des intérêts et le remboursement régulier des obligations.

„Les sommes nécessaires pour le service de l'Emprunt devront être intégralement remises aux frais du Gouvernement, dix jours au plus tard avant l'échéance de la semestrialité, aux endroits et banquiers qui seront indiqués trois mois avant l'échéance par The National Investment Trust Corporation of England, sauf le montant reconnu indispensable pour les paiements qui seront confiés à la Banque Nationale de Bulgarie.

„Les titres et les coupons de l'Emprunt seront à tout jamais exempts de tous impôts, taxes, droits ou redevances quelconques, prévus ou à prévoir par les lois bulgares.

„Les coupons échus, ainsi que les obligations du présent Emprunt sorties aux tirages, seront reçus au pair, pour leur valeur nominale, par toutes les Caisses de l'Etat en paiement de tous impôts, taxes, droits de douane ou redevances de toute nature, perçus ou à percevoir au profit de l'Etat.

„Quant aux titres non encore sortis aux tirages, ils seront admis comme cautionnement dans tous les contrats passés ou à passer avec l'Etat Bulgare.

„Чл. 4. Купонитѣ и излѣзлитѣ въ тиражъ облигации ще се изплащатъ по номиналната имъ стойностъ на гшетата, посочени отъ The National Investment Trust Corporation of England, въ ония мѣста, които ще бѣдѣтъ опрѣдѣлени отъ него съ одобрението на българското царско правителство.

„Всѣка облигация, излѣзла въ тиражъ и прѣдставена за изплащане, трѣбва да бѣде снабдена съ всички купони, падежътъ на които не е настѣпилъ до датата на нейното изплащане. Въ случай че липсватъ единъ или повече купони, то стойността имъ ще се приспадне отъ капитала за изплащане на приносителя.

„Изплатенитѣ съ изтекълъ падежъ купони и излѣзлитѣ въ тиражъ облигации и придружающитѣ ги купони ще бѣдѣтъ перфорирани и ще се прѣдставятъ на българското правителство.

„Българската държава ще плаща на The National Investment Trust Corporation of England, което ще организира службата на изтеклитѣ купони и погасенитѣ облигации, една комисиона отъ $\frac{1}{8}\%$ върху номиналната стойностъ на облигациитѣ, излѣзли въ тиражъ, и $\frac{1}{4}\%$ за купонитѣ съ изтекълъ падежъ, изплатени отъ него или неговитѣ кореспонденти, съ изключение на облигациитѣ и купонитѣ, изплатени отъ Българската народна банка.

„Купонитѣ, които не се прѣдставятъ за изплащане въ продължение на петъ години отъ деня на падежа, се покриватъ съ давностъ и оставатъ въ полза на държавата; срокътъ за излѣзлитѣ въ тиражъ облигации ще бѣде 20 години.

„Чл. 5. Облигациитѣ ще бѣдѣтъ приготвени по разпореждане и контролъ на Финансовото министерство.

„The National Investment Trust Corporation of England се натоварва съ всичкитѣ разноси по приготвянето на облигациитѣ, като: ония за купуването на хартията, печатането, подписването, транспорта и осигуровката на облигациитѣ.

„Послѣднитѣ нѣма да носятъ никакви български гербови марки.

„Ако The National Investment Trust Corporation of England желае да котира на нѣкоя чуждестранна борса титритѣ отъ настоящия заемъ, разносикитѣ за добиването на котировката и ония за обгербоването на облигациитѣ ще стане за негова смѣтка.

„Българското царско правителство ще вземе въ своя тежестъ разносикитѣ за публикуване на тиражнитѣ обявления, които ще се помѣстватъ въ единъ вѣстникъ, издаванъ въ града, дѣто ще се котира заемътъ.

„Чл. 6. The National Investment Trust Corporation of England се задължава да поеме окончателно и безусловно пѣлия заемъ отъ 5.800.000 л. номинални по курсъ 94% и се задължава да внесе стойността му отъ петъ милиона четиристотинъ петдесетъ двѣ хиляди лева въ пълновѣсни златни наполеони въ София, или съ чекъ срѣщу

„Art. 4. Les coupons et les titres amortis seront payés pour leur valeur nominale respective aux guichets désignés par The National Investment Trust Corporation of England, c'est à dire dans les places de paiement qui seront déterminées par elle avec l'approbation du Gouvernement Royal de Bulgarie.

„Toute obligation sortie au tirage et présentée au remboursement devra être munie de tous les coupons non échus à la date fixée pour son remboursement. Dans le cas où il en manquerait un ou plusieurs, le montant en sera déduit du capital à payer au porteur.

„Les coupons échus payés, ainsi que les titres amortis et les coupons y attachés, seront perforés et tenus à la disposition du Gouvernement Bulgare.

„L'Etat Bulgare allouera à the National Investment Trust Corporation of England qui organisera le service des coupons échus et des obligations amorties une commission d'un huitième pour cent ($\frac{1}{8}\%$) du nominal pour les obligations sorties aux tirages et d'un quart pour cent ($\frac{1}{4}\%$) pour les coupons échus, payés par elle ou par ses correspondants, sauf pour les titres et coupons payés par la Banque Nationale de Bulgarie.

„Les coupons qui n'auront pas été présentés à l'encaissement dans les cinq années qui suivront leur échéance seront prescrits en faveur de l'Etat; le délai sera de vingt ans pour les titres amortis.

„Art. 5. Les obligations seront confectionnées sur l'ordre et le contrôle du Ministère des Finances.

„The National Investment Trust Corporation of England prend à sa charge tous les frais de confection des obligations, tels que l'achat du papier, l'impression des titres, leur signature, leur transport et leur assurance.

„Les obligations ne porteront pas le timbre bulgare.

„Si the National Investment Trust Corporation of England désirait présenter à la cote de quelque Bourse étrangère les titres du présent Emprunt, les frais pour l'obtention de l'admission de l'Emprunt à la cote et ceux du timbrage des titres resteront à sa charge.

„Le Gouvernement Royal de Bulgarie prendra à sa charge les frais de publication des tirages d'amortissement qui seront insérés dans un journal de la ville où l'Emprunt sera coté.

„Art. 6. The National Investment Trust Corporation of England s'engage à prendre ferme et sans réserves la totalité du présent Emprunt, soit francs nominaux cinq millions huit cent mille (5.800.000) au cours de 94% et à verser le montant de Francs 5.452.000 (cinq millions quatre cent cinquante-deux mille) en napoléons de plein poids à Sofia, ou en chèques

Парижъ, по изборъ и въ деня, опредѣленъ отъ министра на финанситѣ, въ всѣки случай не по-късно отъ 31 мартъ т. г. н. ст.

„Българското правителство нѣма да плаща лихви на сумитѣ, които не му сѣ още внесени. Лихвитѣ върху номиналния капиталъ ще наченатъ да текатъ отъ деня на вноскитѣ, които ще се направятъ на правителството.

„Чл. 7. Облигациитѣ отъ настоящия заемъ ще се връчатъ на The National Investment Trust Corporation of England най-късно до 31 мартъ 1911 г., слѣдъ като окончателно внесе цѣлата сума отъ 5.452.000 (петъ милиона четиристотинъ петдесетъ двѣ хиляди) лева.

„Въ случай на изгубване, открадване или поврѣждане на облигациитѣ, българското царско правителство ще извърши безплатно замѣстването имъ съ други, слѣдъ като му се прѣдставятъ достатъчно доказателства за изгубването на титритѣ и за правата на рекламаторитѣ.

„Чл. 8. Настоящиятъ договоръ ще се внесе на одобрение въ най-близката сесия на Народното събрание.

„Чл. 9. Въ случай че Народното събрание не одобри настоящия договоръ, послѣдниятъ ще се счита за нестаналъ и The National Investment Trust Corporation of England ще получи внесенитѣ отъ него суми, заедно съ 4½% лихва, безъ да има право на каквото и да било обезщетение.

„Съставенъ, въ два екземпляри, освободенъ отъ гербовъ налогъ и други каквито и да било права, на 23 януарий 1911 г. н. с.

„Само френскиятъ текстъ на настоящия договоръ е мѣрдавенъ.

Прочетохъ и одобрихъ,
Министъръ на финанситѣ на Царство България:
(под.) А. Ляпчевъ.

Прочетохъ и одобрихъ,
p.p-on The National Investment Trust Corporation
of England:

(под.) Н. Л. Лоуи.“

Самото рѣшение има слѣдното заглавие: (Чете)

„Рѣ ш е н и е

за одобрение договора съ The National Investment Trust Corporation of England за сключването на единъ български държавенъ 4½% погасяемъ заемъ отъ 5.800.000 л. златни номинални.

Прѣдседателътъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ заглавието, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Г. Тишевъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Одобрява се договорътъ съ The National Investment Trust Corporation of

sur Paris, à son choix, à la date déterminée par le Ministre des Finances, mais dans tous les cas pas plus tard que le 31 Mars 1911.

„Le Gouvernement Bulgare ne paiera pas d'intérêt sur les sommes qui ne lui seraient pas versées. Les intérêts courront sur le capital nominal à partir de la date de chaque versement effectué au Gouvernement.

„Art. 7. Les obligations du présent Emprunt seront remises à The National Investment Trust Corporation of England le 31 mars 1911 au plus tard, après qu'elle aura versé intégralement au Trésor Bulgare la somme de francs 5.452.000 (cinq millions quatre cent cinquante-deux mille).

„En cas de perte, de vol ou de destruction d'obligations, le Gouvernement Royal de Bulgarie procédera gratuitement à leur remplacement, après qu'il lui aura été fourni des preuves suffisantes de la disparition des titres et des droits des réclamants.

„Art. 8. Le présent contrat sera soumis, à la prochaine session, à la ratification du Sobranié.

„Art. 9. Si le Sobranié ne ratifiait pas le présent contrat, ce dernier sera nul et non avenue et The National Investment Trust Corporation of England recevra les sommes versées par elle et les intérêts au taux de 4½% jusqu'au jour du remboursement des sommes, sans qu'elle ait droit à n'importe quelle indemnité.

„Fait à Sofia en deux exemplaires, sans frais de timbre ni droits d'aucune sorte, le 23 janvier 1911 n.s.

„Le texte français du contrat fera seul foi.

Lu et approuvé:
Le ministre des Finances du Royaume de Bulgarie
(s.) A. Liaptchew.

Lu et approuvé:
P.P-on The National Investment Trust Corporation
of England

(s.) Н. Л. Лоуи.“

England за сключването на единъ български държавенъ 4½% погасяемъ заемъ отъ 5.800.000 л. златни номинални, сключенъ въ София на 23 януарий новъ стилъ 1911 г.

„Произведението отъ тоя заемъ да се употребѣи изключително за постройката на желѣзно-пътната линия Радомиръ—Дупница.“

Прѣдседателътъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдстатели, които приематъ члена, тъй както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме на втория пунктъ отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ захарна фабрика въ Пловдивъ. Моля г. секретаря да прочете мотивитѣ и законопроекта.

Секретарь Г. Копринаровъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Вацуровъ захарна фабрика въ Пловдивъ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Захарната индустрия е безпорно една отъ най-важнитѣ индустрии, както по несъмнѣната полезностъ на продукта, така и по широкото участие на общественния трудъ въ неговото производство. Тия двѣ характерни особености на тази индустрия сж отъ особена цѣнноста за обществото и държавата и подкрѣпата, която послѣдната е отредила съ специаленъ законъ да ѝ се дава, е повече отъ умѣстна и заслужена. Прѣди всичко тукъ се касае до единъ артикулъ съ общепризнати хранителни свойства, чийто разпространение, поради това, е особено желателно и необходимо. Консумацията на захарта у насъ расте бърже и това е твърдѣ отъ радно, защото тоя фактъ свидѣтелствува за едно повишение на културнитѣ нужди на нашето общество. Годишно ние сме достигнали да употребяваме приблизително 14.000.000 кгр. захаръ или близо до 3—4 кгр. на глава и това въ прѣжки показването на цѣнитѣ, поради високитѣ мита на иностранната захаръ. Отъ тази захаръ, обаче, въ страната се произвежда срдѣно само 2¹/₂—3 милиона килограма на годината. Остатъкътъ се внася отъ странство и ни коштува ежегодно 3—4 милиона лева. Явно е, че съществуващата у насъ захарна фабрика на Белгийското анонимно дружество може да посрѣща само една малка частъ отъ нуждитѣ на страната, а независимо отъ това, при липсата на вътрѣшното състезание, цѣнитѣ, които тази фабрика опрѣдѣля на произвожданата отъ нея захаръ не могатъ да бждатъ въ зависимостъ отъ разносикитѣ на самото производство, а ще се регулиратъ и се регулиратъ, естествено, отъ цѣнитѣ на иностранната захаръ, въ които цѣни влизатъ както транспортнитѣ разносики, така и митото отъ 28 ст. на килограмъ. При тази широка консумация на захарта у насъ, която безъ съмнѣние, ще се увеличава все повече и повече, очевидно е, че въ страната има условия да съществува въ повече захарни прѣдприятия, които ще има да поглѣватъ отъ една страна растящитѣ нужди на населението и отъ друга да поевтинѣятъ продуктитѣ, чрезъ взаимното си състезание подъ протекцията на закона. Това поевтиняване ще засили още повече неговата консумация, която, колкото и да е задоволителна за нашитѣ условия, е сѣ пакъ далечъ задъ консумацията въ другитѣ културни страни, дѣто се пада годишно по 10, 15 и даже 20 кгр. на глава. Още по-наложително и необходимо се явява разширяването на захарното производство у насъ и поради това, че то е свързано съ развитието на цвѣтловата култура, която може да даде поминѣкъ на хиляди земеделски стопанства, чийто земи или стоятъ незащѣти или се засѣватъ по начинъ и съ култури, които поглѣватъ грамада работно врѣме безъ да възнаградятъ достатѣчно вложения въ тѣхъ трудъ. Това е едно отъ голѣмитѣ прѣимущества на захарната индустрия прѣдъ ония, които доставляватъ суровитѣ и полуобработенитѣ материали за своето производство отъ вънъ. За нуждитѣ на съществуващата захарна фабрика се засѣватъ ежегодно съ цвѣкло около 20.000 декара земя. Сжщото или приблизително сжщото количество земя ще се засѣватъ и за нуждитѣ на новитѣ захарни фабрики у насъ, ако такива бждатъ основани въ нѣкои отъ по-важнитѣ наши градски центрове. Независимо отъ земеделския трудъ, който косвено се ангажира въ процеса на захарното производство, послѣдното е отъ такъвъ характеръ и съ такава сложна и разнообразна фабри-

кация, щото прави необходимо прѣжкото участие на многоброенъ работнически персоналъ, което е тоже едно голѣмо и цѣнно прѣимущество на захарната индустрия прѣдъ другитѣ покровителствуванитѣ отъ закона. Тия бѣха мотивитѣ, по които Министерството на търговията и земледѣлието поиска и доби миналата година съгласието на Народното събрание за признаване концесионнитѣ права на проектираната въ Бургазъ захарна фабрика на д-ръ Ц. Тотевъ. По тия сжщитѣ мотиви ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да дадатъ съгласието си за признаване сжщитѣ права и на проектираната отъ Д. Вацуровъ захарна фабрика въ Пловдивъ. Всеизвѣстно е, че тоя градъ губи постепенно качеството си на важенъ търговски центъръ въ страната. Желателно е, въ замѣна на това, да се засили той въ индустриално отношение, като важна стѣпка, въ което направление може да се смѣта крупно индустриално прѣдприятие, каквото ще прѣдставлява бждѣщата захарна фабрика на г. Д. Вацуровъ.

„Възъ основа на горнитѣ съображения и съгласно чл. чл. 22, 23, 24 и 32 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия и рѣшението на индустриалния съвѣтъ отъ 31 августъ т. г. протоколъ № 27 и прѣдъ видъ на това, че сж изпълнени отъ просителя всички изисквани отъ сжщия законъ формалности, имамъ честъ да прѣставя на вниманието ви, г. г. народни прѣдставители, приложения тукъ законопроектъ и ви моля да го одобрите.

„София, 2 декемврий 1910 г.

„Министъръ на търговията и земледѣлието:
Д-ръ Т. Кръстевъ.

„Законопроектъ

за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Вацуровъ фабрика за захаръ въ Пловдивъ.

„Чл. 1. Признаватъ се права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Вацуровъ фабрика за захаръ въ запазенъ районъ Пловдивски окръгъ безъ Т. Пазарджикската околия и околнитѣ отъ Ст. Загорски окръгъ: Чирпанска, Борисовградска, Хасковска и Харманлийска.

„Чл. 2. Въ срокъ отъ 6 мѣсеци слѣдъ съобщаване рѣшението на Народното събрание, концесионерътъ е длъженъ да внесе въ Българската народна банка прѣдвидѣния въ чл. 32 отъ закона за насърчение на мѣстната индустрия залогъ. Въ противенъ случай той губи даденитѣ му концесионни права.

„Чл. 3. Концесионерътъ е длъженъ да се съобразява съ всички постановления на закона за насърчение на мѣстната индустрия досѣжно индустриалнитѣ концесии“.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. Рашевъ иска по-напрѣдъ думата. Вие не сте го видѣли.

Прѣдседателътъ: Азъ не съмъ видѣлъ г. Рашева, когато е искалъ думата. Ако Вие, г. Стамболийски, отстъпвате, нека той говори по-рано.

А. Стамболийски: Той иска думата прѣди мене.

Прѣдседателътъ: Добръ. Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ се внася единъ законопроектъ, съ който се дава право на г. Вацурова да построи една захарна фа-

брика въ Пловдивъ, съ изложенитѣ въ настоящия законопроектъ граници на районъ. На всѣкиго отъ насъ е известно, какво голѣмо значение иматъ захарнитѣ фабрики за поминѣка на нашата страна, именно, по отношение на доставянето на захаръ, консумирана вътрѣ, въ нашата страна, отъ друга страна, по отношение на земеделѣскитѣ продукти и, най-сетнѣ, за самитѣ работници. На всѣкиго е известно, че захарѣта, която се произвежда сега отъ фабриката въ София, се произвежда въ недостатъчно количество, което да може да задоволява страната. Всѣка година се даватъ милиони левове за захаръ отъ странство, за да се прѣнася тя отъ чуждестранни цържави въ България. И вѣрвамъ, че като се построи тази захарна фабрика, въ известно отношение ще се намали този вносъ отъ странство и частъ отъ тѣзи пари, които се даватъ за захаръ въ странство, ще остане въ България. Слѣдователно, въ икономическо отношение построяването на захарна фабрика има голѣмо значение. Тя има значение сѣщо и по отношение на земеделѣшитѣ, защото земеделѣскитѣ произведения, които се произвеждатъ сега, занаяпрѣтъ ще бждатъ вече по-разнообразни: вмѣсто да сѣятъ само житни растения, ще се занимаватъ и съ произвеждане на захарно цвѣкло. Съ туй се помага на поминѣка на земеделѣшитѣ, защото, намѣсто да губятъ всѣка година съ сѣяне на житни произведения, съ сѣянето на захарното цвѣкло ще могатъ да се ползватъ повече. Има още и друга една полза: на много работници у насъ, вмѣсто да ходятъ да се скитатъ като бездѣлници, съ туй ще се достави работа; тѣ ще могатъ да се ползватъ, защото ще работятъ въ самата фабрика, отъ тамъ ще се ползватъ чрѣзъ труда си, чрѣзъ своитѣ надници.

Тукъ се прѣдвижда концесия. Въ икономическо отношение би било по-добрѣ да нѣма концесии, обаче, при сегашнитѣ условия, които съществуватъ въ България, ние трѣбва да прѣдпочетемъ при двѣ злини по-малката. Би било по-добрѣ строеето на фабрикутѣ да става на свободни начала, но понеже капиталъ въ нашата страна липсва, ще бждемъ принудени да ги създадемъ по изкуственъ начинъ, а за да можемъ да ги създадемъ на тия начала, необходимо е да имъ се признаватъ известни права.

Азъ виждамъ, че е много добрѣ, дѣто г. министрътъ внася тукъ такъвъ законопроектъ за строее на захарна фабрика; би било даже желателно този законопроектъ да се внесѣше прѣди нѣколко години и правителството да настояваше, защото съ туй ще се повдигне доста поминѣктъ. Даже тази захарна фабрика за една страна е доста малко и би било добрѣ и другитѣ окрѣзи да гледатъ да създадатъ захарни фабрики. Азъ съмъ забѣлѣжилъ, напр., въ другитѣ държави, като се вземе Бохемия, и други държави, иматъ по стотина фабрики; Бохемия, която по пространство е два пѣти по-малка отъ България, има около стотина фабрики, а България, която по население е приблизително еднаква съ Бохемия, за жалостъ, има само една захарна фабрика.

Азъ имамъ да направя едно запитване до г. министра: защо отъ този районъ се изключва Татарпазарджишката околия; когато другитѣ околии, напр., отъ Старозагорския окрѣгъ влизатъ Чирпанската, Борисовградската, Хасковската и Харманлийската околии, Татарпазарджишката околия отъ Пловдивския окрѣгъ, до която ще бжде построена захарната фабрика, се изключва. Питамъ се, защо Татарпазарджишката се изключва, когато той е по-наблизо, па и мѣстнитѣ условия му помагатъ да може да се развие тамъ тази култура. Ще искамъ г. министрътъ да ми обясни причината, задѣто изключва Татарпазарджишката околия.

Прѣседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Миналата година ние принципиално се произнесохме пакъ по единъ такъвъ въпросъ, когато дадохме концесия на нѣкой си въ Бургазъ. Никога не ще бждемъ ние противъ индустрията, която се свързва съ земеделѣшието и която, между другото, осигурява дребното и срѣдното земеделѣше. Тази индустрия, освѣнъ че може да спомогне да поевтинѣе захарѣта, но тя въвежда едно ново културно растение, което изисква изключително рѣченъ трудъ много подходяще, слѣдователно, особено за дребнитѣ земеделѣщи. Та казвамъ, по това съображение, отъ това гледище ние никога не ще бждемъ противъ такива индустрии; ние желаемъ индустриализирането на нашето земеделѣше именно въ този смисълъ: не земеделѣшието да става жертва за индустрията, а индустрията да подпомага земеделѣшието. Захарната индустрия има този характеръ.

Както миналата година, така и сега ние нѣма да се обявимъ противъ тази концесия, още повече, че тя става възъ основа на единъ приетъ вече отъ Народното събрание законъ. Азъ се съмнѣвамъ само, да-ли тѣзи господа, които взематъ концесията, ще изпълнятъ своитѣ задължения. Повече съмъ наклоненъ да прѣдполагамъ, че тѣ искатъ да запазятъ известенъ периметъръ въ туй отношение за себе си и, ако намѣрятъ условия, да прѣпродадатъ, да спечелятъ нѣкой и друга пара отъ тази концесия; ще направятъ фабриката, ако не, ще бавятъ работата. Една само гаранция имаме ние, че концесонеритѣ не ще правятъ тѣй, както правѣха прѣди. Тази гаранция се съгледва въ чл. 2 отъ закона — даватъ вече известенъ залогъ. Не зная само, да-ли залогътъ ще бжде голѣмъ, защото, ако е малък, може да го внесатъ и да го рискуватъ.

Друго. Азъ ще запитамъ г. докладчика за една редакционна, така да се каже, погрѣшка. Първиятъ членъ казва така: (Чете) „Признаватъ се права на индустриална концесия на проектираната отъ Д. Бацуровъ фабрика за захаръ въ запазенъ районъ Пловдивския окрѣгъ, безъ Татарпазарджишката околия, и околинитѣ отъ Старозагорския окрѣгъ: Чирпанска, Борисовградска, Хасковска и Харманлийска.“ Какво разбираме сега — Пловдивскиятъ окрѣгъ безъ Татарпазарджишката? Чирпанската, Борисовградската, Хасковската и Харманлийската околии влизатъ ли, или се изключватъ отъ Старозагорския окрѣгъ?

Министръ д-ръ Т. Кръстевъ: Влизатъ.

А. Стамболийски: Не може да се разбере, кой окрѣгъ влиза. Пловдивскиятъ вече се разбира, че влиза, безъ Татарпазарджишката околия. И послѣ казва: „и околинитѣ отъ Старозагорския окрѣгъ: Чирпанска, Борисовградска, Хасковска и Харманлийска“. Питамъ азъ: изключватъ ли се тѣзи околии, или само тѣзи околии отъ Старозагорския окрѣгъ влизатъ? Да се поправи, за да бжде по-ясно.

Д. Драгиевъ: Нѣма запетая.

Прѣседателъ: Има думата г. министрътъ на търговията и земеделѣшието.

Министръ д-ръ Т. Кръстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които взеха думата по законопроекта, разбрахъ, че нѣма никой противъ тази концесия. И понеже другъ не взе думата, трѣбва да прѣдполагамъ, че въобще Народното събрание нѣма нищо противъ тая индустриална концесия и ще отговоря само да удовлетвори любопитството на г. Рашева и това на г. Стамболийски: защо се изключва, напр., Татарпазарджишката околия.

Г. г. народни прѣдставители! Когато се иска концесия, самиятъ концесонеръ, който ще съгражда

фабриката, казва кои околии иска, и той ги изброява: иска еди-коя си и еди-коя си, и които околии иска, тѣхъ му даваме, а които не иска — не му даваме. Татарпазарджишката околия, мисля, че не е дадена, доколкото знам, защото тя е вече дадена на Софийската захарна фабрика.

А. Стамболийски: Не е вѣрно.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Не помня, но доколкото знам, тя е дадена на Софийската захарна фабрика и затуй именно тя не личи; иначе, Бацуровъ би я поискалъ.

А пъкъ за другитѣ околии, като прочетете текста на чл. 2, Вие, г. Стамболийски, ще видите какво се разбира. Той иска Пловдивския окръгъ и еди-кои си околии отъ Старозагорския; цѣлиятъ Пловдивски окръгъ безъ Татарпазарджишката околия, а отъ Старозагорския окръгъ тѣзи околии, които сж изброени. Значи, много ясно.

А. Стамболийски: Ясно казвате, но не е ясно редактирано.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Така щото, въ тая смисълъ би трѣбвало да се разбира.

Г. г. народни прѣдставители! Това е една формалностъ. Ако азъ имамъ право да дамъ тази концесия, бихъ я далъ самъ, но понеже въ закона за насърчение мѣстната индустрия е казано, че, за да се отстъпятъ права на индустриалцитѣ, трѣбва да се внесе законопроектъ, азъ изпълнявамъ тази формалностъ. Ще моля, прочее, Народното събрание да приеме този законопроектъ.

А. Стамболийски: Пазарджишката околия не е дадена на Софийската захарна фабрика, г. министре.

Министъръ д-ръ Т. Кръстевъ: Или е дадена или не е искана. Това е искалъ концесионерътъ, и, слѣдователно, не може да му натрапимъ повече, отколкото иска той самъ.

Нѣкой отъ болшинството: Околията нищо не губи.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ по принципъ законопроекта за признаване права на индустриална концесия на проектираната отъ Бацурова фабрика за захаръ въ Пловдивъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме на третия пунктъ отъ дневния редъ — второ четене законопроектитѣ за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ княжество България.

Има думата г. министъръ Такевъ.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Този законопроектъ слѣдъ 4—5 засѣдания можахме снощи къмъ 10 ч. да го свършимъ. Г. Сарафовъ цѣла нощъ стоя, за да може всички онѣзи поправки, които въ значително количество се направиха въ законопроекта, да изпрати въ Държавната печатница, защото вие пожелахте, и тѣй трѣбваше да бѣде, докладътъ да бѣде писменъ. Докладътъ сегѣ се печата и слѣдъ 5—10 минути ще дойде тукъ и ще го раздадемъ на народнитѣ прѣдставители. Та затуй ви моля да прѣскачимъ засега този дневенъ редъ и да дойдемъ до законопроекта на г. министра на просвѣщението за старинитѣ. Въ това врѣме ще се раздаде докладътъ да го имате на рѣка и да започнемъ; той е доста обширенъ и ще можемъ едновременно да четемъ законопроекта и да разискваме.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни съ това прѣдложение на

г. министра на общественитѣ сгради, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме на първото четене на законопроекта за старинитѣ. Моля г. секретаря да го прочете на Събранието.

Ц. Мисловъ: Права прѣдложение да не се чете, понеже всички народни прѣдставители сж го чели.

Д. Мишевъ: На дневенъ редъ нѣма го поставенъ.

Министъръ В. Молловъ: Законопроекта за старинитѣ има го на дневенъ редъ.

Прѣдседателъ: Моля, г-да. Ние прѣредихме дневния редъ, означенъ въ третия пунктъ и минаваме на пунктъ четвърти, а именно на законопроекта, прѣдставенъ отъ г. министра на народното просвѣщение, за старинитѣ. Но понеже има прѣдложение да не се чете, защото своерѣменно е раздаденъ и прочетенъ отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, то моля, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Д. Мишевъ: Заглавието и мотивитѣ трѣбва да се кажатъ. Мотивитѣ трѣбва да се прочетатъ.

Министъръ М. Такевъ: Мотивитѣ трѣбва да се прочетатъ.

Секретаръ Г. Копринаровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за старинитѣ.

„До каква степенъ държавната и законодателната властъ е чувствувала значението на съхранението и поддържането старинитѣ, туй се вижда най-очевидно отъ обстоятелството, че ние имаме още отъ 1889 г. законъ за старинитѣ. Значи, тъкмо прѣди 20 години, когато ние не сме имали законъ за народното просвѣщение, чувствувало се е нужда отъ законъ, чрѣзъ който да се съхранятъ и поддържатъ старинитѣ въ тогавашното княжество. — А друго-яче не е могло да бѣде при онова неизчерпаемо значение, което иматъ тѣ за науката и изкуството, за образованието и възпитанието, изобщо за културата на единъ народъ.

„Вещественитѣ старини, безразлично отъ какъвъ материалъ, сж най-важнитѣ документи и паметници, по които може да се прави заключение за материалния и духовенъ битъ на единъ народъ, и по които може да се възсъздаде културата — туземна и чужда — на този народъ. При оскъдността на писмена традиция, при прѣимуществата имъ, винаги да бѣдатъ автентични и обективни, старинитѣ допълватъ шепата запазени писмени паметници — тѣ сж най-сжществениятъ източникъ за исторически издирвания (за история на изкуството тѣ сж почти единствения източникъ). Ето защо съзнанието за поддържане и съхранение на старинитѣ, колкото бавно и да се е развивало, колкото случайно и капризно да е блѣсвало, най-сетнѣ е добило могъществото, да застави държавитѣ да прѣдприематъ огромни по срѣдства, трудъ и издръжливостъ експедиции за разкриване и изучаване старини и чрѣзъ туй да се хвърли свършено нова свѣтлина върху културата на народитѣ и да се създадатъ свършено нови дисциплини, особено въ историческитѣ науки.

„Отъ курioзни и луксозни прѣдмети, които, прѣнебрѣгнати отъ науката, сж задоволявали любопитството и амбицията на рѣдки колекционери, тѣ ставатъ главенъ лостъ за подтикване науката на прѣдъ и тѣ минаватъ отъ кабинетъ и салона на колекционера въ монументални музеи и библиотеки, за

да служат тамъ на посетителя, като главни признаци, по които се възсъздава миналото и културата на народа, за които по-рано не е могло и да се подзира. Това непосредствено значение на старинитъ за науката и културата на единъ народъ обусловя и косвеното имъ значение за образованието и възпитанието на народа, особено чрезъ училището. Защото въ училището обучението и възпитанието е повърхностно и чуждо на ученика, щомъ като въ основата на преподаванитъ прѣдмети не лежи културата на отечеството му.

„Съзнанието за голѣмата цѣна на старинитъ е особено належаще въ България. Едно, защото българската наука сега се заражда, и тя има нужда отъ тѣхъ; друго, защото въ нашата страна, богатая съ старини, има и разрушавачи на тия старини.

„Макаръ старинитъ, които се намиратъ у насъ, и да не могатъ да се равняватъ, по художествена стойностъ, съ паметниците на античния свѣтъ, на Италия и на западнитъ народи, нашитъ старини, въ историческо и културно отношение, сж много по-важни отъ споменатитъ. По своето географическо положение България, поставена на границата на източната и западната култура, още отъ най-старо врѣме е била изложена на тѣхното влияние. Всички сѣдбоносни събития отъ политическата и културна история сж оставили слѣди въ този югоизточенъ край на Европа, който е билъ люлката на най-старата европейска цивилизация. Освѣтъ това: — разнообразие на етническите елементи, чести промѣни на населението въ България, врѣмenni нахлувания, непрѣкъснати войни и неизбежно свързанитъ съ тѣхъ разрушения и опожарявания сж напластали тука старини отъ всевъзможни епохи и отъ най-разнообразно произхождение и значение. Тракийци, гърци, римляни, славяни, българи, турци — отъ разни исторически епохи, съ разни завоевателни или човѣколюбиви побуждения — всички тия народи оставятъ многобройни паметници, които сж толкова малко познати, че историята е тъмна не само въ своето далечно, но и въ своето неотдавнашно минало. Тая неизвѣстностъ и тайнственостъ на напластенитъ у насъ паметници, донесени или създадени и оставени отъ чужди народи, по-продължително или по-късо врѣме господари или врѣмenni нашественици на отечеството ни, е колко да е обяснима. Липсата на интересъ къмъ тия старини е оправданъ. Но може ли да се оправдае равнодушието, когато се унищожаватъ паметници, останали отъ нашитъ прадѣди? За да се прикрѣпятъ тронове, унищожаватъ се старобългарските фрески отъ първостепенна важностъ; за да се получи по-тържественото впечатлѣние отъ олтаря, измазва се абазовия олтаръ съ златна боя; за да се украси църквата съ модерни царски врата, изхвърлятъ старинските царски врата въ обора и пр. пр. случаи отъ вандализмъ надъ най-цѣнното, що ни е оставило миналото. Споменатитъ разрушения сж най-незначителнитъ. Тѣ блѣднѣятъ прѣдъ разрушенията на фрескитъ въ манастирски църкви, прѣдъ разрушението на крѣпостнитъ врата въ Царевецъ, прѣдъ разрушение на цѣли старински църкви. Прѣдъ самитъ очи на Министерството на народното просвѣщение, на административна, църковна и изборна власть старинитъ сж бивали разрушавани — даже много пъти самитъ тия власти сж диктували разрушението — и обвинението не закъснѣ да се яви, не толкова отъ българи, колкото отъ чужденци. И законътъ за запазване на старинитъ не закъснѣ да се яви. Още въ 1889 г. въ бурнитъ политически години, той бѣ втиралъ, приетъ и приложенъ.

„Но що може самъ да стори Министерството на народното просвѣщение? — Този законъ остана чуждъ не само на широката маса, но и на всички органи на властта, които трѣбваше да се грижатъ

за неговото приложение. Самитъ органи и подчинени на Министерството на народното просвѣщение учрѣждения едва спомнаха сѣществуването на този законъ. Не само училищнитъ инспекции, и другитъ училищни власти съ тѣмъ подчиненитъ учители недопринесоха нищо за запазване на старинитъ. Даже Висшето училище, Университетътъ, това огнище на българската наука, което трѣбваше най-чувствително да съзнава значението на старинитъ за създаването и закрѣпването на българската наука, не е могло да възбуди въ своитъ възпитаници обичъ къмъ старинитъ, съзнание за тѣхното значение, макаръ че тамъ има катедри не само по отраслитъ на българските науки, но и специално по археологията. Каквото може да направи цѣли 20 години Министерството на народното просвѣщение, неговитъ органи и Университета, туй постигнаха неотдавна създаденитъ въ България археологически дружества. Както огромно значение имаха и иматъ тѣ за запазване и поддържане старинитъ въ България, това може да се сѣди отъ обстоятелството, че само археологическите дружества (както и Народниятъ археологически музей въ София и археологическиятъ кабинетъ при Пловдивската народна библиотека) имаха научни резултати чрезъ своитъ разкопки. Никое позволително, дадено на частно лице, не е имало реални резултати. На археологическите дружества въ България дължимъ ние разкопки отъ първостепенна важностъ (каквито сж тия въ Кюстендилъ, Прѣславъ, Варна) и музеи съ богати старини, каквито никой не е подозиралъ прѣди основаването на дружествата, които притежаватъ сега значителни музеи (въ Варна, Шуменъ, Стара-Загора, Казанлъкъ, Прѣславъ, Плевенъ). На това съзнание за значението на старинитъ трѣбваше да съответствува измѣнение на сѣществуващия законъ за старинитъ. Министерството ми и Народниятъ археологически музей прѣдприеха прѣзъ изтеклата година редъ обиколки изъ страната, за да констатирайтъ състоянието на старинитъ. Тия обиколки имаха народъ съ тѣхнитъ непосредствени резултати още и този резултатъ, че широката маса изеднѣжъ схвана онова цѣнно значение на старинитъ, което имъ даваше върховната официална власть. По-рано отъ тия обиколки това цѣнно значение на старинитъ се изтъкна съ учрѣдяване специаленъ комитетъ за откупуване старини при Народния археологически музей. Най-малкото пѣщо, което направи това учрѣдяване на комитета е, че се вдѣхна довѣрие къмъ музея у населението, което по-рано прѣдпочиташе частни колекционери или агенти на колекционери и на чужди държави. При това повдигнато съзнание за значението на старинитъ, стариятъ законъ за тѣхъ трѣбваше да се измѣни, толкова повече, че той бѣше непълненъ, непопуляренъ (въ смисълъ, че не удовлетворяваше намирачитъ на старини) и не прѣдставляваше гаранция за правата и на държавата и на частнитъ лица. Така този законъ дава въ своя първи членъ такива прѣимущества на държавата, че частниятъ намѣрвачъ на старини може да се счита за ограбенъ отъ нея и да дири частенъ купувачъ (особено въ чужбина). При най-добрата воля на продавача, спорѣтъ между продавача и държавата се урежда нецѣлесъобразно (отъ двѣ лица, всѣка страна съ по единъ прѣдставителъ, безъ никакво обективно незаинтересувано лице). По-голѣмата частъ на закона засѣга разкопкитъ, даже съ противорѣчиви членове (чл. чл. 10, 11). При недостатъчно запазване правата на намѣрвача, при неустановяване цѣлѣта на разкопкитъ, естествено е, че най-цѣннитъ находки сж минали въ рѣцѣтъ или на вѣтрѣшни колекционери или въпрѣки изричностѣта на чл. 18 и 19 — въ чужбина. Дозволения за разкопки сж се давали не за научни цѣли, а съгласно едно окръжно отъ 1901 г. на лица съ завършено срѣдно образование, слѣдъ като прѣдставятъ и лична гаранция отъ двама по-

ржители, притежаващи движими и недвижими имоти. Тъзи изисквания сж лесно изпълними и въ слѣдствие на това министерството постоянно е трѣбвало да разрѣшава на разни лица да дирятъ старини. Обаче, всичко намирано е изчезвало безслѣдно, поради липсата на какъвъ и да е контролъ надъ разкопките. А пъкъ лицата, които сж ги извършвали, сж били ръководени не отъ научни, а отъ користни съображения на иманяри. Много въпроси отъ първостепенна важностъ, каквито сж, напр., въпроситъ за собствеността на старинитъ, за начина на тѣхното запазване и други подобни, или съвсѣмъ не сж били взети прѣдъ видъ въ стария законъ, или сж били недостатъчно застъпени.

„Значението на старинитъ, несъстоятелността на сега дѣйствующия законъ за старинитъ, повдигнатото съзнание за старинитъ, събудено и закрѣплено, прѣди всичко, чрѣзъ археологическитъ дружества и тѣхнитъ музеи, продиктуваха на министерството ми да излѣзе съ единъ новъ законъ за старинитъ, който да обхваща по възможностъ цѣлата материя и да отговаря на днешнитъ условия, като се основава на добития досега опитъ.

„Министъръ на народното просвѣщение:

В. Молловъ.

(Ето законопроектътъ)

„Законопроектъ за старинитъ.

„Глава I.

„Общи разпоредби.

„Чл. 1. Всички движими и недвижими старини въ царството, които иматъ историческо, археологическо, художествено и палеонтологическо значение, се намиратъ подъ върховния надзоръ на Министерството на народното просвѣщение, което се грижи за тѣхното запазване и поддържане.

„Чл. 2. За старини се смѣтатъ паметници, документи и художествени произведения отъ най-старо врѣме до освобождението на България, които иматъ горѣказаното значение, като стари сгради и развалини, градини, калета (хисари), окопи, къркви, пѣрковина и манастирища, джамии, безистени, чешми, водопроводи, мостове, друмове, могили, гробове, побити камъне и др. такива; старински издѣлия отъ разенъ материялъ, като: статуи, плочи съ образи, камъни съ надписи и украшения, глинени издѣлия, оръжия и други метални предмети и накити, монети, печати, каменни и костени сѣчива, живописъ върху стѣна, платъ или дърво, мозайки, икони и други църковни принадлежности, разни рѣзби, стѣклени издѣлия, изкопаеми животински и растителни останки отъ прѣдисторическо врѣме, вкаменѣлости и пр.

„За старини се смѣтатъ сжщо и градини, гори, сгради и въобще всички мѣста, свързани съ събития и личности изъ историята, а така сжщо стари ръкописи, рѣзки и цѣлни старопечатни произведения, гравюри, портрети, стари материи, шевове и музикални инструменти.

„Отъ старинитъ изключени сж постройки и художествени произведения на живи автори.

„Глава II.

„Организация на службата за старинитъ.

„Чл. 3. Министерството на народното просвѣщение упражнява надзора и грижата за запазване старинитъ чрѣзъ управлението на народнитъ музеи и библиотеки, чрѣзъ мѣстнитъ археологически дружества и музеи и чрѣзъ административнитъ, пограничнитъ и училищни власти.

„Чл. 4. Службата за запазване и поддържане старинитъ се причислява къмъ Народния археологически музей въ София и се изпълнява отъ директора на музея, уредницитъ и една комисия за старинитъ.

„Чл. 5. Директорътъ прѣдседателствува комисията за старинитъ и се грижи за изпълнение на нейнитъ рѣшения.

„Чл. 6. Комисията за старинитъ се състои отъ директора и уредницитъ на Народния археологически музей, отъ директоритъ на Етнографически музей и Народната библиотека въ София и отъ двѣ лица, назначени отъ министра на народното просвѣщение.

„Чл. 7. Комисията взема рѣшение по всички принципиални въпроси, които се отнасятъ до запазването и поддържането на старинитъ. Тѣзи рѣшения се утвърждаватъ отъ министра на народното просвѣщение.

„Комисията се занимава особено съ слѣднитъ въпроси:

„а) опрѣдѣля разкопките, които се прѣдприематъ отъ страна на държавата;

„б) обсъжда прѣдставенитъ отъ министерството заявления, съ които се иска разрѣшение за произвеждане археологически сондажи и разкопки;

„в) опрѣдѣля цѣната на прѣдложени за откупване предмети и колекции, чиято стойностъ надминава 2.000 л.;

„г) поема грижата да се изработи археологическа карта на България;

„д) разпрѣдѣля между разнитъ археологически дружества и музеи помощта, прѣдвидѣна за тѣхъ въ бюджета, и

„е) разглежда и дава мнѣние по законопроекти, правилници и уставни, които засѣгатъ старинитъ и музейното дѣло въ България.

„Чл. 8. Членоветъ на комисията за старинитъ получаватъ 10 л. на засѣдане.

„Глава III.

„Запазване на старинитъ.

„Чл. 9. Всички държавни и обществени учрѣждения (окръжни съѣти, общини, църкви, манастири, митрополии, училища, читалища, археологически и други културни или религиозни дружества), които притежаватъ каквито и да било старини, сж длъжни да прѣдставятъ въ Министерството на народното просвѣщение въ срокъ една година отъ публикуването на настоящия законъ, подробенъ описъ на тѣзи старини. Такива описи тѣ сж длъжни да пращатъ и отпослѣ всѣки пѣтъ, когато министерството поиска. Възъ основа на тѣзи описи се съставятъ инвентаритъ на старинитъ, които оставатъ подъ непосредствения контролъ на държавата и не могатъ да бждатъ отчуждени спрѣмо трети лица.

„Чл. 10. Тѣзи старини не могатъ да бждатъ прѣправени, развалени или прѣмѣстени безъ разрѣшение на Министерството на народното просвѣщение. Когато тѣ се заплашватъ отъ разрушение, отъ изгубване или пъкъ сж поставени въ условия, при които не могатъ да служатъ за публично ползуване, министерството, по рѣшение на комисията за старинитъ, може да нареди тѣхното прѣнасяне отъ едно мѣсто на друго.

„Чл. 11. Когато старинитъ се застрашаватъ отъ разрушение или поврѣди, отговорнитъ лица сж длъжни незабавно да увѣдомятъ министерството, което взема мѣрки за тѣхното запазване. Въ противенъ случай разносикитъ за изправяне нанесената щета сж за смѣтка на учрѣждението или юридическата личностъ, чиято собственостъ сж старинитъ и то до толкова, до колкото тѣ сж въ състояние да ги понесатъ.

„Чл. 12. Държавата има право да отчужди, по рѣшение на комисията за старинитѣ, всѣка движима или недвижима старина, била тя обществена или частна собственост, ако старината се заплашва отъ разрушение или изчезване и ако собственикътъ не вземе мѣрки въ опрѣдѣленъ отъ комисията срокъ за нейното запазване. Отчуждаването става съгласно чл. 20 за движимитѣ и съгласно чл. 27 за недвижимитѣ старини.

„Чл. 13. Всѣки, който намѣри каквито и да било старини, дѣто и да било, длъженъ е да съобщи и да ги прѣдаде най-късно въ срокъ отъ два дена на административнитѣ власти срѣщу разписка. Властитѣ съставятъ актъ съ подробно описание на прѣдметитѣ, а самитѣ прѣдмети, опаковани и запечатани съ печата на учрѣждението и на намѣрвача, ги изпращатъ въ Народния археологически музей въ София. Директорътъ на музея е длъженъ въ продължение най-много на единъ мѣсецъ да съобщи на заинтересованитѣ, какво рѣшение е взето относително изпратенитѣ прѣдмети. Ако заинтересованото лице, слѣдъ изтичането на този срокъ, не получи никакво съобщение, то може да се отнесе направо до Министерството на народното просвѣщение.

„Чл. 14. Държавнитѣ и общински власти при сключване на контракти и поемни условия съ прѣдприемачи на общественни постройкы като: здания, водопроводи, канали, пѣтища и други такива сж длъжни да прѣдвидятъ една клауза, споредъ която старини, които биха се открили при извършването на тѣзи работи, да бждатъ прѣдадени отъ прѣдприемача на властитѣ, или пъкъ ако старинитѣ сж неподвижни, прѣдприемачътъ да ги запази, додѣто бждатъ прѣгледани отъ компетентната властъ. Това прѣглеждане трѣбва да стане най-късно въ петдневенъ срокъ отъ датата на съобщението. Разпорежданията на този членъ се отнасятъ и до всички лица, които сж снабдени съ разрѣшение да дирятъ природни богатства въ опрѣдѣлени периметри.

„Глава IV.

„Движими старини.

„Чл. 15. Старини, които биха се открили на мѣста собствени на държавата, окръжитѣ, общинитѣ, градоветѣ и селата, принадлежатъ на държавата.

„Чл. 16. Ония отъ прѣдвидѣнитѣ въ прѣдидущия членъ старини, които държавата не желае да запази за своитѣ сбирки, се отстъпватъ на общината или окръга, ако тѣ притежаватъ музеи, свои или дружествени, основани съгласно наредбитѣ на този законъ. Отъ запазенитѣ въ държавнитѣ сбирки старини споменатитѣ музеи получаватъ отливки или други репродукции.

„Чл. 17. Открититѣ случайно въ частни имоти движими старини принадлежатъ на намѣрвача, ако той е собственикъ на мѣстото, дѣто тѣ сж намѣрени. Въ противенъ случай тѣ принадлежатъ по половина на собственика на мѣстото и намѣрвача.

„Чл. 18. Държавата си запазва правото да откупи онѣзи отъ прѣдвидѣнитѣ въ чл. 17 старини, които сж нужни за сбиркитѣ ѝ, като заплати тѣхната стойностъ на правоимѣющия.

„Чл. 19. За намѣренитѣ старини въ избренитѣ въ чл. 15 мѣста се дава възнаграждение на намѣрвача.

„Чл. 20. Възнаграждението и стойността на прѣдметитѣ се опрѣдѣля отъ надлежния комитетъ (чл. чл. 391 и 420 отъ закона за народното просвѣщение). Заинтересованата страна, ако е недоволна, може да се отнесе до надлежния окръженъ сдѣдъ, който разрѣшава прѣпиряята окончателно.

„Чл. 21. Всички движими новооткрити старини, за намирането на които не е извѣстено въ прѣдвидѣния срокъ на властитѣ, се конфискуватъ.

„Лицето, което е съобщило за такива старини, получава възнаграждение, съотвѣтно на половината отъ оцѣнката на прѣдметитѣ.

„Всички сдѣлки, които иматъ за цѣль да отчуждятъ такива старини, сж недействителни по отношение на държавата.

„Чл. 22. Движими старини, които сж притежание на частни лица, могатъ да бждатъ подведени подъ разпорежданията на този законъ и да се инвентаризиратъ, съгласно чл. 9, само по изрично рѣшение на комисията за старинитѣ за всѣки отдѣленъ случай. Това рѣшение трѣбва да бжде съобщено на притежателя. Такива старини не могатъ да бждатъ продадени, подарени, развалени, правени или въобще измѣнени по какъвто и да било начинъ безъ прѣдварително разрѣшение на Министерството на народното просвѣщение, което взема мнѣнието на комисията. При продаването на такива старини държавата първа има право да ги откупи въ срокъ отъ три мѣсеца. Ако въ това врѣме музеятъ не разполага съ нужната сума, тя ще се изплати отъ бюджета за слѣдната година. До това врѣме продаваемиятъ прѣдметъ не може да бжде прѣдаденъ другиму.

„Чл. 23. Износътъ на старини вънъ отъ държавата не може да стане безъ разрѣшение на Министерството на народното просвѣщение. Разрѣшение се дава слѣдъ като се прѣдставятъ самитѣ старини, придружени съ списъкъ, и се вземе мнѣнието на комисията за старинитѣ.

„Държавата има право да откупи въ срокъ отъ шестъ мѣсеца онѣзи отъ прѣдставенитѣ старини, които сж потрѣбни за сбиркитѣ ѝ. Оцѣнката имъ става съгласно чл. 20 отъ настоящия законъ.

„При износъ на старини се плаща въ полза на държавата допълнителна такса 10% отъ стойността на старинитѣ.

„Чл. 24. Старини, които се заловятъ при изнасянето имъ безъ позволение, се считатъ за контрабанда и се конфискуватъ въ полза на държавата. Телеграфопощенскитѣ и митническитѣ власти иматъ право да отварятъ всѣки колетъ, прѣдначепенъ за странство, ако се съмняватъ, че той съдържа нѣкакви старини.

„Чл. 25. Вносътъ на старини въ царството е свободенъ. Внесенитѣ старини могатъ да бждатъ повторно изнесени обратно, само ако сж придружени съ описъ, завѣренъ отъ митницата, прѣзъ която сж били внесени. За тѣхъ не се плаща прѣдвидѣната въ чл. 23 такса.

„Глава V.

„Недвижими старини.

„Чл. 26. Всички недвижими старини, дѣто и да бждатъ тѣ открити, принадлежатъ на държавата.

„Чл. 27. Държавата отчуждава, съгласно закона за отчуждаване за обществена полза, мѣстото, дѣто е открита недвижима старина, която тя желае да запази, или заплаща всички врѣди и загуби за врѣмето, прѣзъ което мѣстото не е било на разположение на собственика. Въ случай на неспоразумѣние за врѣдитѣ и загубитѣ, прѣпиряята се разрѣшава отъ сѣдилищата.

„Чл. 28. Нови постройкы, частни или обществени, и регулационни планове, които засѣгатъ каквито и да било недвижими старини, могатъ да бждатъ потвърдени и изпълнени, само съ съгласието на Министерството на народното просвѣщение, като се взема мнѣнието на комисията за старинитѣ. Министерството има право да опрѣдѣля разстояния, размѣри и други необходими мѣрки така, щото новитѣ постройкы да не застрашаватъ старинитѣ, нито пъкъ да бждатъ въ ущърбъ на перспектива и нужната

имъ свѣтлина. Министерството спира разкопки за дирене природни богатства, ако тия разкопки застрашаватъ недвижимитѣ старини.

„Глава VI.

„Разкопки.

„Чл. 29. Държавата има право да прѣдприема археологически сондажи и разкопки, дѣто и да било въ територията на царството.

„Собственикътъ на мѣстото, дѣто се правятъ разкопки, се обезщетява съгласно чл. 27 отъ настоящия законъ.

„Чл. 30. Всички старини, намѣрени при разкопкитѣ, принадлежатъ на държавата. Въмѣсто спомнатото въ прѣдидущия членъ обезщетение, държавата може да отстъпи на собственика на земята, ако той иска, открититѣ старини или частъ отъ тѣхъ, въ случай че тѣ не сж нужни на сбиркитѣ на държавата.

„Чл. 31. Научни дружества и частни лица могатъ да правятъ сондажи и разкопки за издирване на старини само съ разрѣшение на Министерството на народното просвѣщение.

„Това разрѣшение се дава само за разкопки съ научни цѣли и то слѣдъ като се вземе мотивираното мнѣние на комисията за старинитѣ.

„Чл. 32. Разрѣшение за разкопки се дава само на български подданици и дружества. То е лично и не може да бѣде продадено или отстъпено другиму.

„Чл. 33. Заявлението за разрѣшение на разкопки трѣбва да бѣде придружено съ точно описание и планъ на мѣстото, дѣто ще ставатъ разкопкитѣ. Разрѣшение се дава само за едно мѣсто.

„Чл. 34. На чуждестранни научни институти и учени лица се дава разрѣшение за разкопки при спазване на сжщитѣ условия, обаче съ постановление на Министерския свѣтъ. Въ такъвъ случай Министерството на народното просвѣщение изпраща свой постояненъ делегатъ, който да пази интереситѣ на държавата при разкопкитѣ.

„Чл. 35. Разрѣшение за сондажи и разкопки въ имотитѣ на частни лица се дава слѣдъ като се прѣдстави прѣдварително писмено съгласие на стопанина.

„Чл. 36. Забранено е да се разкопаватъ мѣста, ако съ това могатъ да се причинятъ пакости на частни или обществени постройки.

„Чл. 37. Старинитѣ, открити при разкопки отъ частни лица или дружества, се изпращатъ въ Народния археологически музей въ София. Частъ отъ тѣзи старини, както и отливки отъ задържанитѣ, по рѣшение на комитета могатъ да бѣдатъ изпратени на мѣстнитѣ археологически музеи, ако такива сществуватъ въ района на разкопкитѣ.

„Чл. 38. Министерството на народното просвѣщение увѣдомява за всички разрѣшени разкопки Народния археологически музей, който надзирава чрѣзъ свой пратеникъ или чрѣзъ мѣстнитѣ власти тѣхното извършване, съ изключение на случаитѣ, прѣдвидѣни въ чл. 34. Лицата, които извършватъ разкопки, сж длѣжни да увѣдомятъ сжщия музей три дена по-рано за започването на разкопкитѣ и да се подчиняватъ на всички разпорѣждания на музея или на неговия пратеникъ. Въ противенъ случай тѣ изгубватъ правото да продължаватъ разкопкитѣ и подпадатъ подъ наказателнитѣ разпорѣждания на настоящия законъ.

„Чл. 39. Позволителното за сондажи или разкопки е валидно само за една година. Неговиятъ носителъ изгубва правото да направи разкопкитѣ, ако не ги е започналъ въ продължение на три мѣсеца слѣдъ издаването на позволителното. Прѣди да започне разкопкитѣ, лицето, снабдено съ позволително, е

длѣжно да увѣдоми най-близкитѣ административни власти въ района, дѣто ставатъ разкопкитѣ.

„Чл. 40. Лица и дружества, които сж получили разрѣшение да направятъ разкопки, сж длѣжни да прѣдставятъ въ Народния археологически музей отчетъ за резултата на разкопкитѣ веднага слѣдъ тѣхното свършване или прѣкрятване. Лицата и дружествата иматъ право въ разстояние на една година отъ свършването на разкопкитѣ да обнародватъ първи открититѣ материяли.

„Глава VII.

„Археологически музеи.

„Чл. 41. Окржнитѣ свѣти, общинитѣ и културнитѣ дружества иматъ право да образуватъ музеи при слѣднитѣ условия:

„а) да притежаватъ уставъ или правилникъ, който да не противорѣчи на настоящия законъ и да бѣде утвърденъ отъ Министерството на народното просвѣщение;

„б) да притежаватъ удобно помѣщение, дѣто сбиркитѣ да бѣдатъ сигурно пазени и добрѣ наредени, и

„в) да иматъ инвентаръ за сбирката провѣренъ и скрѣпенъ съ печата на надлежнитѣ административни власти.

„Чл. 42. Тѣзи музеи сж длѣжни:

„а) да пращатъ всѣка година въ Министерството на народното просвѣщение отчетъ за състоянието и дѣятелността на музея, въ който отчетъ да се изброяватъ всички постѣпили прѣзъ годината прѣдмети, и

„б) да се съобразяватъ съ всички наредби на настоящия законъ и разпорѣжданията на Министерството на народното просвѣщение.

„Чл. 43. Сбиркитѣ на тѣзи музеи се образуватъ:

а) отъ старини, които държавата или Народниятъ археологически музей отстъпватъ на мѣстнитѣ музеи за врѣменно или окончателно владѣние и особено дубликати отъ прѣдмети на Народния музей;

„б) отъ старини, които държавата отстъпва на мѣстнитѣ музеи, съгласно чл. 37, и

„в) отъ старини, които дружеството получава като подарѣкъ отъ частни лица или придобие съ собствени срѣдства, доколкото съ това не се нарушаватъ чл. чл. 15—19 отъ настоящия законъ.

„Чл. 44. Въ случай че Министерството на народното просвѣщение намѣри за необходимо да закрие нѣкои отъ тѣзи музеи, или пъкъ че дружеството, което го поддържа, се разтури, всичкитѣ имотъ на музея минава въ владѣние на Народния археологически музей.

„Глава VIII

„Наказателни и прѣходни наредби.

„Чл. 45. Нарушителитѣ на настоящия законъ се наказватъ съ глоба отъ 50 до 2.000 л. При повторно нарушение глобата не може да бѣде по-малка отъ 100 л.

„Ако нарушенията влѣкатъ слѣдъ себе си униожението, изгубването или поврѣдата на нѣкоя старина, нарушителтъ трѣбва да заплати въ полза на държавата още и цѣлата стойностъ на старината.

„Чл. 46. Административнитѣ власти, когато узнаятъ за нарушенията на настоящия законъ, съставятъ актъ и го изпращатъ до окржния управителъ, който, слѣдъ като вземе мнѣнието на надлежния муеенъ комитетъ, съ постановление опрѣдѣля глобата.

„Постановлението на окржния управителъ може да се обжалва прѣдъ окржния сѣдъ въ двѣнедѣленъ срокъ отъ датата на съобщението. Сѣдътъ разглежда дѣлото въ мѣсеченъ срокъ отъ постѣпването му.

„Присъждата на окръжния съдъ може да се обжалва прѣдъ Върховния касационенъ съдъ въ двѣнедѣленъ срокъ отъ издаванетоъ ѝ, ако глобата е по-голяма отъ 100 л.

„Чл. 47. Подробноститѣ по изпълнението на настоящия законъ ще бѣдатъ установени съ особенъ правилникъ.

„Чл. 48. Отмѣняватъ се всички закони и разпорѣди, които противорѣчатъ на настоящия законъ.

„Чл. 49. Шестъ мѣсеца слѣдъ влизането на настоящия законъ въ сила, издаденитѣ по-рано позволителни за разкопки изгубватъ своята валидность.“

Прѣдседателятъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж за присмането по принципъ на законопроекта за старинитѣ и за изпращането му въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Давамъ 10 минути отидихъ, докато се раздаде полученитѣ законопроекты за благоустройството на населенитѣ мѣста и законопроекты за пжтищата.

(Слѣдъ отидихъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданието продължава.

Имаме на дневенъ редъ по редъ второто четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжеството.

Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. прѣдставители! Народното прѣдставителство, ако има право да гласува законопроекты, внесени било по негова инициатива, било по инициатива на правителството, сжщеврѣменно то има обязаността да извърши това гласуване, слѣдъ като прѣдварително е обмислило и добъръ проучило тия законопроекты. Това свое право и задължение самото народно прѣдставителство е прѣдвидѣло въ чл. 43 отъ своя правилникъ, който гласи: (Чете) „Всички законопроекты и прѣдложения отъ законодателенъ характеръ се раздаватъ отпечатани на прѣдставителитѣ най-малко 24 часа прѣди разискванетоъ имъ. Сжщото става и съ докладитѣ. Тия доклади трѣбва винаги да сж мотивирани“. Сжщото, казва, става и съ докладитѣ. Значи, и самитѣ доклади, които трѣбва да придружаватъ второто четене на законопроектитѣ, прѣгледани отъ комисиятъ, трѣбва така сжщо да бѣдатъ раздадени на народното прѣдставителство най-малко 24 часа порано. Защо? За да иматъ тѣ всичката възможность да проучатъ по-подробно онѣзи измѣнения, които комисията е сторила въ извѣстни законопроекты.

Сега се приканватъ народнитѣ прѣдставители да пристѣпятъ къмъ разглеждане на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България. Наистина, разглеждането на този законъ е поставено въ дневния дневенъ редъ, обаче, докладътъ, който придружава този законъ, ни се раздаде сега, прѣди десетина минути. Ако бѣше единъ законъ, засѣгащъ не толкова важна материя, и ако самиятъ докладъ, който сега ни се раздаде, бѣше отъ 2—3 члена, съдържащъ малки измѣнения на внесенния законъ, не бихме го правили въпросъ: и ние сме искали да не се губи врѣме и бихме се съгласили да пристѣпимъ веднага къмъ разглеждането на този законъ; но, както виждате, г. г. народни прѣдставители, докладътъ, който ни се раздаде, съдържа 18—19 страници. При това, и материята, която засѣга този законъ, е много важна; така щото, поради тия съображения, на насъ не е простено, така непроученъ, така набързо да пристѣпимъ къмъ разглеждането на законопроекта. Ние мислимъ, че имаме толкова право да повдигаме

въпросъ, колкото дълъгъ има и цѣлото народно прѣдставителство да поиска нужното врѣме да проучи внесенния докладъ и при едно по-пълно освѣтление върху материята да пристѣпи къмъ нейното разглеждане.

Като имамъ всичко това прѣдъ видъ, както и обстоятелството, че народното прѣдставителство не може току-така съ единъ вотъ, взетъ отъ дневното засѣдание, да потѣжни чл. 43, защото то, за да измѣни този правилникъ, трѣбва да постѣпи по надлежния начинъ, опрѣдѣленъ въ законитѣ, като имамъ, казвамъ, всичко това прѣдъ видъ, азъ моля народнитѣ прѣдставители и самия г. министъръ на общественитѣ сгради, щото разглеждането на този законъ да остане за утрѣшното засѣдание. Вие знаете, че ние, наедно съ васъ, сме засѣдали ежедневно и не сме правили въпросъ; заедно съ васъ сме стояли до 12 и 1 ч., и ако сега повдигаме този въпросъ и настояваме, щото да остане разглеждането на законопроекта за утрѣшното засѣдание, ние не го правимъ съ намѣрение да прѣчимъ на работата, а съ единичното желание, когато ще обсъждаме този законъ и когато ще вдигаме ржка, когато ще вършимъ тая работа, да я вършимъ при едно освѣтление, което изисква всичката нейна сериозность и нашиятъ прѣдставителски дълъгъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Г. г. народни прѣдставители! Искането да стане сега второто четене на настоящия законъ е противорѣчи на втората частъ на чл. 43 отъ вътрѣшния правилникъ на Народното събрание. Азъ мисля, че всички ще се съгласите съ мене, че и миналата година имаше такова едно прибрзване отъ страна на парламента при вотирането на единъ отъ тогавашнитѣ законопроекты, а сега вече законъ, но не се мина дълго брѣме и се почувствуваха неджизитѣ въ този законъ, които легнаха така по причина на бързото разглеждане. Ако при такъвъ единъ законъ, като закона за пенситѣ, се натъкнахме на неджизитѣ, намъ ни прѣдстои, г. г. народни прѣдставители, да разглеждаме измѣненията и допълненията къмъ закона за благоустройството, законъ, който обхваща интереситѣ на редъ съсловия, законъ, който иска по-внимателно и тѣтелно проучване, понеже е отъ техническа материя. Ако сме родени всички техници, може за минута да се съгласа да се тури кракъ на вътрѣшния правилникъ и да се пристѣпи къмъ разглеждане на настоящия законъ. Но това тъй ли е? Този законъ, заедно съ докладъ, обхващащъ цѣли 19 страници, и той едва прѣди 10 минути ни се раздаде и азъ, за мене си поне ще кажа, прѣзъ туй врѣме едва сполучихъ да го разрѣжа, не ми остана врѣме да го прочета. А за да мога да се произнеса въ една или друга смисълъ, както азъ, тъй и цѣлото народно прѣдставителство, трѣбва да направимъ сравнение съ сжществуещото законоположение и тогава да вдигнемъ ржка въ една или друга смисълъ. Г. министърътъ на общественитѣ сгради, който едно врѣме, когато заемаше тази скамейка, бѣше най-добъръ стражъ да се съблюдаютъ разпорѣданията на вътрѣшния правилникъ, като пази да не се наруши и сѣнката на този правилникъ, ще се върне нѣколко години назадъ, когато той е билъ законодатель, и нѣма да се съгласа да стане второто четене сега. За да стане настоящиятъ законъ законъ, безъ да се вмѣкнатъ въ него нѣкои сжществени неджизитѣ, добъръ е, г. г. народни прѣдставители, да се спази изискванетоъ въ чл. 43 отъ вътрѣшния правилникъ, да се отложи разглеждането на настоящия законъ най-късно, казвамъ, 24 часа отъ днесъ и тогава да се почне разглеждането; иначе, ние ще се натъкнемъ на редъ грѣшки и нѣма да мине дълго врѣме, ако почтениятъ

министъръ на общественитѣ сгради бѣде пакъ министъръ на общественитѣ сгради, ще бѣде принуденъ въ една отъ идущитѣ сесии да внесе измѣнение къмъ закона. Ето защо азъ моля, както него, така и народното прѣдставителство, да се съгласи да се отложи разглеждането на настоящия законопроектъ. Не искамъ да правя спѣнка на народното прѣдставителство да не работи, не; ако стане нужда утрѣ вечеръ до 12 ч. ще засѣдаваме и ще гласуваме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

Н. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ доколкото си спомнямъ, въ третѣ сесии такъвъ обширенъ докладъ, както по настоящия законопроектъ, не сме имали, и слѣдва, че той трѣбва да бѣде прочуенъ отъ насъ еднакво, както ни се налага да прочуваме и самитѣ законопроекти, които ни се раздаватъ. Съ нѣколко думи ще кажа. Правилникътъ е много категориченъ, и споредъ него къмъ разглеждането на законопроектитѣ и докладитѣ отъ комиситѣ трѣбва да се пристѣпни слѣдъ като минатъ 24 часа отъ раздаването имъ. Примѣритѣ сж прѣснии и азъ ви моля, както г. г. прѣждеговорившитѣ, да вземете едно рѣшение, щото разглеждането на настоящия законопроектъ да остане за утрѣ, защото, ако бързате и пристѣпите сега къмъ неговото разглеждане, нѣма защо да ви убѣждавамъ, нѣма нужда отъ доказателства, за да ви докажа, че ние ще се натъкнемъ пакъ на една, ако щете, необмислена, прибрзана работа. Примѣритѣ сж прѣснии: закона за народното просвѣщение става три пѣти измѣняме, она денъ закона за пенситѣ, а това е плодъ на една прибрзана работа. Нѣма прѣчка, мисля азъ, да вземете едно рѣшение, като имате прѣдъ видъ, че законопроектътъ е доста важенъ и работата сериозна, за която, както всѣка работа, би трѣбвало да има малко врѣме да се проучи, защото, може-би, всички нѣма да взематъ участие по него, но има хора, които се интересуватъ, има хора вѣщи, на които трѣбва малко врѣме, поне да го проучатъ, и ако не вземете рѣшение да имъ оставите повече врѣме да го проучатъ, нека поне да изпълнимъ прѣдписанието на правилника и да го оставимъ за утрѣ. Ние сега не искаме да ви притискаме, но ви молимъ, на основание постановлението на чл 43 отъ правилника и въ интереса на работата. И азъ ви моля да не бързаме съ разглеждането на този законопроектъ, защото ще извършимъ една недомислена работа и ще видите, че прѣзъ априлий или юний, ако имаме извънредна сесия, веднага ще се натъкнемъ на него да го измѣняваме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Георги Георговъ.

Г. Георговъ: Г. г. народни прѣдставители! И азъ моля да се отложи разглеждането на този законопроектъ за утрѣ, защото не е възможно сега прибрзано да се вникне въ такава една материя. Азъ ще ви кажа само нѣколко въведения, каквито сж, напр., за регулациитѣ, както за улицитѣ, така и за дворищата. По-напрѣдъ законътъ бѣше такъвъ, че бѣха прѣдвидѣни такива работи, щото можеха да отнематъ имота на когото искатъ, безъ да му заплатятъ — просто разграбване на имота, на частната собственостъ. А пъкъ и тукъ има много работи, които сж много притѣснителни, и само единъ примѣръ ще ви кажа. Прѣдвижда се тукъ за празнитѣ и незастроениѣ мѣста въ градове съ повече отъ 6 хиляди жители и въ курортитѣ да се плаща новъ единъ общински данѣкъ отъ 3% върху емлячната стойностъ: ако имотътъ струва 10 хиляди лева, ще плати 300 л. данѣкъ. Това нѣщо ще принуди стопанина му да го продаде или да го строи. И кой ще

го купи за да го построи? Никой. Въ Ловечъ, напр., единъ занаятчия има една къща и въ другия кварталъ има мѣсто, което употребява за градина. Сега въ законопроекта се казва: „Нѣ, понеже мѣстото ти стои празно, трѣбва да го продадешъ или да плащашъ данѣка“. Ами че ние нѣма да обърнемъ тая държава само на къщи! Че това ли е цѣльта на нашето законодателство, да направимъ къщитѣ прѣтрупани една връзъ друга, както сж въ много европейски градове и да нѣма кой да ги обитава, каквито къщи се намиратъ запустѣли въ Калюферъ? Второ. Училищни здания могатъ да се построятъ само на $\frac{1}{10}$ отъ пространството на мѣстото; напр., ако едно мѣсто има 1.000 кв. м., училището трѣбва да се построи само на 100 кв. м., а другитѣ 900 кв. м. трѣбва да бждатъ празни. За да може това нѣщо да се изпълни, трѣбва общинското управление въ София да отчужди най-малко съ 50 милиона лева мѣста, за да иматъ училищата такива дворове съ $\frac{9}{10}$ празно мѣсто. Освѣтъ това има градове въ балкански мѣста, като Габрово и Търново, дѣто това е просто невъзможно.

Въ законопроекта има прѣдвидѣни и други важни работи; напр. архитектитѣ и инженеритѣ да иматъ еднакво право да подписватъ планове: инженеритѣ да подписватъ планове за сградитѣ, а архитектитѣ за мостъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, говорете по въпроса, да-ли да се отложи разглеждането на законопроекта или не.

Г. Георговъ: Този въпросъ трѣбва да се обмисли много добръ и затова законопроектътъ трѣбва да се отложи за утрѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Още при разглеждане законопроекта на първо четене азъ казахъ нѣколко думи относително незаинтересоваността на г. г. народнитѣ прѣдставители по него. Г. министърътъ бѣше тъй добъръ да каже, собствено да помоли всички ония г. г. народни прѣдставители, които се интересуватъ отъ този законопроектъ, да дойдатъ въ комисията, която подъ редъ 4—5 дена засѣдава, и прѣди обѣдъ, и слѣдъ обѣдъ, и кждѣто се даде възможностъ да станатъ доста широки и обмислени разисквания и се внесоха доста значителни поправки.

Г. Георговъ: Снощи въ комисията прибрзано въ единъ часъ разгледахме 30 члена.

С. Савовъ: Моля Ви се. — За голѣмо съжаление, обаче, мнозина отъ депутатитѣ не дойдоха.

Н. Сидеровъ: Комисията още не е свършила работата си.

С. Савовъ: Комисията свърши много добръ работата си. Всички поправки, които се внесоха, внесоха се слѣдъ обстойни разисквания; не сж минали току-тъй. И азъ не вѣрвамъ другъ законопроектъ да е прѣтърпѣлъ така свободно своитѣ измѣнения и съ такава критика, каквато имаше по този законопроектъ. Дължа да заявя, че прѣзъ всичкото врѣме участвувахъ въ тази комисия, макаръ и да не съмъ членъ. Но да се отлагатъ засѣданията, да не се чете законопроектътъ на второ четене, азъ не разбирамъ по този начинъ да се губи врѣме. Законопроектътъ е много добръ обмисленъ, всички нововъведения въ него сж съзнателно прокарани. Ето защо, грѣшка сж направили всички онѣзи народни прѣдставители, които не рачиха да дойдатъ вчера въ комисията;

празниченъ денъ бѣше, никой не бѣше занятъ, а никой не рачи да дойде въ комисията. Когато хората ги канятъ въ комисията, не дохождатъ; когато ги викатъ да работятъ, не щатъ да работятъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Нѣмаше да говоря, ако г. Савовъ не се застъпваше за противното гледище, т. е. да почнемъ сега разглеждането на законопроекта.

Моля ви се, този законопроектъ на първо четене се подложи, когато току-що се завърнахме отъ ваканцията. Отдѣлнитѣ групи нѣмаха възможностъ да се събератъ и да го проучатъ. И понеже г. министърътъ на общественитѣ сгради декларира, че се съгласява цѣлният законопроектъ да се ревизира, комисията прѣдприе една обширна работа и ние очаквахме единъ обширенъ докладъ отъ нея, още повече като знаемъ, че г. Сарафовъ, който бѣше си направилъ нужнитѣ бѣлѣжки, ще внесе коренни подобрения въ законопроекта. Сега ни се поднася не докладъ, а цѣлъ законопроектъ — новъ законопроектъ — и ние не можехме, прѣди всичко, нѣмахме врѣме — защото отдевъ ни се раздаде това нѣщо — нѣмахме врѣме да сравнимъ измѣненіята на комисията съ измѣненіята, които сж прѣдставени отъ министерството. Когато ние при първото четене казахме, че най-големитѣ, най-обширнитѣ разисквания ще станатъ при второто четене, и оставихме засега да станатъ тѣзи разисквания, защо не ни дадете възможностъ пообстойно да го проучимъ? Вѣрвамъ, всички се интересуватъ отъ този законопроектъ. Нека се отложи неговото разглеждане за утрѣ. **Ще имаме възможностъ утрѣ, прѣди обѣдъ всички групи да го прочетемъ, да сравнимъ измѣненіята, които прѣдлага министерството, съ измѣненіята, които прѣдлага комисията, ще го проучимъ и ще почнемъ да разискваме членъ по членъ. Нѣма защо да бързаме. Сигурно, г. министърътъ на общественитѣ сгради ще стане сега да настоява и да иска отъ васъ да потѣпчите правилника. Азъ ще го моля да не настоява на това нѣщо, а да се съгласи съ нашето искане. Нека и народното прѣдставителство се противопостави противъ такова едно искане на г. министра на общественитѣ сгради, ако той, дѣйствително, го застави да тѣпче правилника. Достатъчно демократическото правителство тѣпче другитѣ закони, достатъчно то тѣпка и конституцията прѣди двѣ години, нѣма нужда вие да тѣпчете онзи правилникъ, който сами сте създали. Азъ ви моля, г. г. народни прѣдставители, да не се подавате да тѣпчете правилника и законитѣ тъкмо въ края на вашето властвуване...**

Г. Динковъ: Въ срѣдата сме.

А. Стамболийски: ... защото „Конецъ дѣло крапаетъ“. Прѣдпазвайте се. Ще ви молимъ, за интереса на самата работа и за честта на самия парламентъ, да не тѣпчете правилника. Нека остане работата за утрѣ, а сега имаме другъ единъ законопроектъ, него можемъ да разглеждаме.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: Г. г. народни прѣдставители! Народниятъ прѣдставителъ отъ Варненската селска околия г. Драгиевъ е правъ, като настоява да зачетемъ наредбата на чл. 43 отъ правилника, дѣто е казано изрично: (Чете) „Всички законопроекти и прѣдложения отъ законодателенъ характеръ се раздаватъ отпечатани на прѣдставителитѣ най-малко 24 часа прѣди разискванетоъ имъ. Сщото става и съ докла-

дитѣ“. Като не трѣбва да забравяме, че най-висшиятъ принципъ въ парламентарнитѣ страни е зачитането на законитѣ, ние не можемъ да прѣзремъ този законъ надъ законитѣ, както бѣше еднѣжъ нареченъ вътрѣшниятъ правилникъ отъ едного отъ лѣвицата. Като поддържамъ, обаче, г. Драгиева, азъ не мога да отида до крайностъ: буквоеди пѣкъ не можемъ да бѣдемъ.

Д. Драгиевъ: А правилникоеди можемъ ли да бѣдемъ. (Смѣхъ)

Н. Мирски: Ако г. Драгиевъ не различава четене на законъ отъ четене на законъ, азъ не мога да му бъда кривъ за това. Каква е цѣльта на тая наредба въ нашия законъ надъ законитѣ?

Д. Драгиевъ: А сега е беззаконие на беззаконията.

Н. Мирски: 24 часа да се минатъ, откогато чуемъ доклада на комисията. Ако тоя докладъ не съдържа нищо, въ такъвъ случай питамъ се: можемъ ли да разглеждаме материята? Можемъ, защото отъ много врѣме насамъ я имаме на рѣката си. Азъ заключавамъ, че само чл. чл. 1 и 2 можемъ да разглеждаме днесъ, защото въ тѣхъ комисията, слѣдъ дълго обсъждане, не направи никакви измѣнения. Може-би нѣкой си измежду насъ тукъ да е намислилъ досега да прѣдложи нѣкое измѣнение въ тѣзи два члена; милостивъ просимъ — да вземе думата. Но съвсѣмъ да не работимъ, когато и вчера празнувахме, тоя е грѣхъ, г. г. народни прѣдставители. А толкова повече е грѣхъ за ония измежду насъ, които, бидейки членове на комисията, не отиватъ въ тѣхъ, може-би, защото искатъ да имъ се даватъ двойни дневни. Повече виновни сж и ония, които сж свободни, и като не сж членове на тази или онази комисия, не отиватъ въ тѣхъ да могатъ да помогнатъ, както имъ дава право нашиятъ правилникъ. У насъ мързельтъ въобще е осветенъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Цоло Мисловъ.

Ц. Мисловъ: Г. г. народни прѣдставители! Нѣкой господа прѣди мене се изказаха въ смисълъ да продължимъ разгледвания днесъ законопроектъ, а други — да го отложимъ. Ние щѣхме да вдигнемъ рѣка или за едното, или за другото. Азъ нѣмаше да взема думата, ако г. Стамболийски, който взема думата, по поводъ думата на г. Савова, не ни осжди, прѣди да ни чуе. Види се, той искаше само току да хвърли единъ камъкъ тукъ, въ нашата градина, и затова ни каза: „Вие, както правителството, така и болшинството, асж много тѣпчете законитѣ и сега ще потѣпчете правилника“. Азъ му викахъ отъ тукъ, но той не ме чу: „Прѣждеврѣменно е, г. Стамболийски; още не знаете, какво ще поиска г. министърътъ, и още не знаете, да-ли той нѣма да се съгласи съ г. Драгиева и да-ли ние нѣма да се съгласимъ съ него; така щото, прибързано ни осжихте“.

Отъ друга страна, г. Мирски каза, че не трѣбва да бѣдемъ буквоедци. Г. Мирски не е отъ нашата градина ягода, и ако г. Драгиевъ има за цѣль да протака, за да не можемъ да работимъ, не е чудно, да-ли г. Мирски нѣма за цѣль да ни вмѣне въ нѣкоя примка.

Н. Мирски: Азъ не съмъ оппозиция противъ правителството, а съмъ оппозиция на правителството. (Общъ смѣхъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Нова декларация! Моля, г. Мирски.

Ц. Мисловъ: Върното е едно, г. г. народни прѣдставители, че законопроектътъ съдържа такава материя, която изисква доста сериозно проучване, за каквото проучване, обаче, господата, които сж въ комисията, сж употребили цѣли 4—5 засѣдания. Нито единъ законопроектъ не е толкова тщательно изучаванъ и обмислянъ. Нощесъ до 10 ч. сж работили. Въ комисията влизатъ хора, които, на всѣки случай — азъ поне за себе си казвамъ — много по-добрѣ биха могли да разбератъ и да наредятъ тази материя, отколкото ние. По едно нѣщо, когато законопроектътъ се внесе на първо четене, г. министърътъ каза, че иска народното прѣдставителство най-обстойно да се запознае съ работата, като го покани да присѣдствуватъ и въ комисията. И сега, ако не сж могли всички да отидатъ въ комисията, това не е вина, и не бива да ги винимъ, защото онѣзи, които сж могли, сж отишли, а които не сж отишли, ще говорятъ тукъ.

Ето защо, при всичко че, споредъ г. Мирски, ако ние пристѣпимъ къмъ разглеждането на тоя законопроектъ, едва-ли до довечера ще приемемъ 3—4 члена, а останалитѣ можемъ да оставимъ чакъ за въ петѣкъ и ще имаме възможностъ да ги проучимъ — при всичко това, казвамъ, по-добрѣ е да спазимъ правилника, а не да го тѣпчимъ, както не сме го тѣпкали никога. И напразно ни обвинява г. Стамболийски. Нему му се иска да тѣпчемъ правилника, но ние не желаемъ. Азъ вѣрвамъ, че и г. министърътъ ще се съгласи, щото други день да пристѣпимъ къмъ разглеждането на тѣзи 3—4 члена, които бихме могли да прокараме до довечера, за да изпѣлимъ правилника. Азъ вѣрвамъ, че досега нито единъ отъ прѣдставителитѣ на болшинството не ви е далъ поводъ да ги обвинявате, че тѣпчатъ законитѣ.

Моля г. министра да се съгласи да се отложи законопроектътъ и да го разгледаме слѣдующия день.

Х. Конкилевъ: И г. Стамболийски да вземе думитѣ си назадъ.

Ц. Мисловъ: Да, той ще се поправи. Другъ пътъ нѣма да ни обижда.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтицата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Оставямъ настрана неумѣстната и крайно дребнава инсинуация на г. Стамболийски, за че днешното управление тѣпче законитѣ и правилницитѣ на страната, оставямъ, казвамъ, тази много дребнава и не за въ парламента, а само за булевардитѣ, инсинуация, защото азъ желая България да има правителства, които сѣ тѣй да тѣпчатъ законитѣ, както ги тѣпче демократическото правителство. Ако г. Стамболийски би билъ участникъ въ политическия животъ на България отъ 25 години насамъ, той щѣше тукъ да стане и, като противникъ на правителството, да каже, че наистина днесъ има свобода, равенство и братство въ тази страна. Днесъ нѣмаме прѣслѣдвания за политически убѣждения, нито убийства изъ за-сада, нито има избори съ сили и съ кавалерия и артилерия, съ шикове или съ гасене на свещи; днесъ българскиятъ народъ се радва — това дължа да подчертая, като българинъ — на всичкитѣ онѣзи конституционни свободи и права, които основниятъ законъ му гарантира.

Това оставено на страна, трѣбва да призная, че, наистина, е справедлива, или не толкова справедлива, колкото юридически права забѣлжката на г. Драгиева и на всички ония, които говориха за съдържанието на правилника,...

Д. Драгиевъ: И полезна е.

Министъръ М. Такевъ: ... че наистина докладътъ трѣбва да се раздаде на народното прѣдставителство 24 часа по-рано, за да го знае. Тукъ не влизатъ мотивитѣ на г. Георги Георговъ, защото той говори върху съдържанието на законопроекта, който е даденъ вамъ вече отъ толкова дни насамъ. Тѣзи клаузи, за които той говори, тѣ сж вече въ закона, и ние тѣхъ не сме измѣнявали, ако досега не ги е изучилъ, не вѣрвамъ, че до довечера ще ги научи.

Г. Георговъ: Азъ съмъ ги изучилъ.

Министъръ М. Такевъ: Слѣдователно, умѣстна е забѣлжката, че правилникътъ така гласи, и не съмъ азъ, който ще искамъ да наруша правилника на Събранието.

Правъ бѣше г. Шиваровъ, който ви каза, че азъ съмъ се борилъ, когато бѣхъ на ония скамейки (Сочи малцинството) да се зачита правилникътъ на Събранието. Но ще кажа и като г. Мирски, ние сме народно прѣдставителство, което е повикано тукъ не да яде букви, а да създава закони и наредби и да даде примѣръ на добросъвестна, на акуратна, на енергична работа, каквато заслужава дѣйствително парламентътъ да дава на всички служители въ България. Ето защо, когато ние вчера нѣмахме засѣдание, когато завчера бѣ празникъ, когато днесъ ще вдигнемъ засѣданието, защото дневниятъ редъ се изчерпва, ако не разгледаме този законопроектъ, а когато утрѣ и други день ще настанатъ важни, много важни и тежки задачи да разрѣшава Народното събрание — възможно е да се внесе законопроектъ за измѣненіето на конституцията, да дойдатъ и другитѣ работи — тогава ние ще се лишимъ отъ това благоврѣмие, съ което засега разполагаме, за да можемъ да прокараме двата законопроекта — законопроектътъ за благоустройството и онзи за пѣтицата — признати отъ всинца ви за толкова належащи и необходими, за да се прокаратъ въ нашия животъ, и по този начинъ да помогнемъ на нашия икономически, политически, социаленъ и какъвто щете още другъ животъ.

Моята цѣль, прочее, когато азъ искахъ тази вечеръ да започнемъ законопроектътъ, бѣ чисто практическа. Ще отложимъ този законъ. Той е доста голѣмъ. Ние въ комисията го гледахме 5 дена. Казахъ си миѣнията. Не вѣрвамъ, че ще излѣзе отъ камарата по-рано отъ 2—3 засѣдания, може-би — дай Боже да се лѣжа — защото материята е важна, не отказвамъ, имате право да приказвате по всѣки членъ. Всѣки членъ съдържа въ себе си принципи, които сж много тѣсно свързани съ нашия животъ, съ имота на хората — признавамъ това. Ето защо, казахъ, нека погледнемъ практически на работата; днесъ, когато се ползуваме съ едно добро благоврѣмие, да прокараме този законопроектъ днесъ и утрѣ, а въ други день да прокараме законопроекта за пѣтицата, защото азъ съмъ увѣренъ, че третиятъ день вие ще бждете сезирани съ такива материи, които вече ще ни отнематъ възможността да разполагаме съ това благоврѣмие и да се занимаемъ съ тѣзи обикновени законодателни мѣроприятия — разбирате на какво права алюзия. А, между тѣмъ, ние разполагаме съ още 10 дена отъ този мѣсець и съ 10 отъ слѣдующия, и въ тѣхъ има, ако не се лѣжа, четири дни празници, така щото, оставатъ ви всичко 12—13 дена, въ които ще се сезирате съ много важни, капитални въпроси. Ето защо, когато азъ ви прѣдложихъ този законопроектъ, когато азъ ви молихъ, ако е възможно, да прѣредимъ дневния редъ, докато се донесе докладътъ да ви се раздаде, за да го имате на рѣка, азъ се въодушевяхъ отъ това практическо съображение: да можемъ да свършимъ работа. Но вие се захванахте за правилника. Прие-

мамъ, правилникътъ е на ваша страна. Добрѣ, не съмъ азъ, който ще желая да го наруша. Азъ желаяхъ съ вашето общо съгласие,...

С. Савовъ: Ще работимъ.

Министъръ М. Такевъ: Позволете. — ...ако вие желаете, съ пѣлъ да създадемъ закони, ако вие не желаете, азъ въпросъ не правя. Азъ не ще считамъ, че вие сте изказали къмъ мене нѣкакво недовѣрие или че не желаете да приемете този законопроектъ, ако вие рѣшите да го отложимъ за утрѣ. Азъ никога нѣма да настоявамъ на една такава работа, която нѣма смѣствено значение и за която азъ съмъ убѣденъ, че много отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, дѣйствително, желаятъ да проучатъ законопроекта и да го гласуватъ съ пѣлно знание на нѣщата.

Г. Георговъ: Именно, затуй главно искаме отлагането му.

Министъръ М. Такевъ: Ето защо, г. г. прѣдставители, азъ бѣхъ ви молилъ да се съгласите да разгледаме законопроекта сега, но за да отнема възможността пакъ да се твърди, че ние искаме ad hoc да рѣшаваме или да измѣняваме правилници, кога както ни скимне, приемамъ да почнемъ утрѣ разглеждането на този законопроектъ точно въ 2 ч., за да можемъ дѣйствително утрѣ вечеръ, като засѣдаваме до кадѣ 11 ч., да прокараме една голѣма частъ, да можемъ други денъ да го свършимъ, да внесемъ законопроекта за пѣтищата, и да прокараме и него, докато дойдатъ онѣзи важни материи, които ще ни отнематъ вече фактически възможността да внесемъ на разглеждане подобни отъ обикновенъ характеръ законодателни мѣроприятия.

В. Георгиевъ: Искамъ думата.

С. Бабаджановъ: Безцѣлно е да се говори слѣдъ рѣчта на г. министра.

В. Георгиевъ: Моля, нашата група досега е дала достатъчно доказателства на болшинството, че желая да работи и нощно врѣме, и слѣдъ полунощъ. Прочее, не е тукъ въпросътъ да прѣстѣпимъ правилникътъ, но въпросътъ е: туй врѣме, което ще губимъ на празно тукъ, да го употребимъ въ изучаване или въ сравнение на направенитѣ измѣнения въ комисията съ самия законопроектъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Говори се вече, г. Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Мисля, че туй ще бѣде по-благо-разумно. Азъ не правя никаква алюзия на правилника.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Възъ основа на чл. 43 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, ще минемъ на дневния редъ, по-нататкъ, а именно, първо четене на законопроекта за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и на Каралийската община, Добричка околия, да сключатъ заеми.

Моля г. секретаря да го прочете.

Докладчикъ В. Александровъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Заемитѣ, за чието разрѣшение прѣдставлявамъ въ Народното събрание приложения тукъ законопроектъ, сж прѣдначинени за постройка на здания за окръжния съвѣтъ въ Пловдивъ и на училище въ с. Каралий (Добришка околия). Нуждата отъ по-

стройка на тия здания е належаща, но тя не може да бѣде удовлетворена отъ редовнитѣ бюджетни срѣдства на Пловдивския окръженъ съвѣтъ и отъ тия на Каралийската селска община.

„Едно обстоятелствено проучване финансовото положение на Пловдивския окръгъ и Каралийската община, направено въ повѣреното ми министерство, установи, че службата на горнитѣ заеми ще може да се извършва редовно, безъ да се нахвърняватъ разходитѣ за обикновенитѣ окръжни и общински пужди и че както бюджета на Пловдивския окръгъ, така и тоя на Каралийската община, прѣзъ послѣднитѣ три години сж сключвани съ излишѣци.

„Ст. София, 17 декемврий 1910 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи:

Н. Мушановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и на Каралийската община (Добришка околия) да сключатъ заеми.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Пловдивския окръгъ и на Каралийската селска община (Добришка околия) да сключатъ заеми, при условията, показани въ слѣднитѣ членове.

„Чл. 2. Пловдивски окръгъ. Заемътъ ще бѣде въ размѣръ 100.000 л. златни и ще се сключи отъ Българската народна банка при условия: а) лихва 7% годишно и съ 5-годишенъ срокъ за изплащане чрѣзъ равни годишни погашения; б) за гаранция ще служатъ постѣпленията отъ окръжнитѣ врѣхнини, и в) добититѣ отъ заема суми ще се употребятъ за постройка на здание за окръжния съвѣтъ.

„Чл. 3. Банката слѣдъ като удържи отъ внесенитѣ въ нея окръжни врѣхнини, сумитѣ нужни за лихви и погашения на заема, ще внася остатъка въ окръжната каса.

„Чл. 4. Каралийска община. Заемътъ ще бѣде въ размѣръ 8.000 л. и ще се сключи отъ учрѣдения при Варненската окръжна постоянна комисия „Фондъ за отпущане заеми по строение и доизкарване здания за народни първоначални училища въ села на Варненския окръгъ“, при лихва 6% годишно и срокъ за изплащане чрѣзъ равни годишни погашения 10 години. Добитата отъ заема сума ще бѣде употребена за построяване училищно здание въ с. Каралий.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитър Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Чрѣзъ настоящия законопроектъ се иска да дадемъ одобрения си, щото отъ Пловдивския окръженъ съвѣтъ да бѣде сключенъ заемъ въ размѣръ на 100.000 л., за построяване на окръженъ домъ, и отъ Каралийската община, Добришка околия, въ размѣръ на 8.000 л., за построяване училищно здание. Ние не можемъ да бѣдемъ противъ пѣлитѣ, за които ще бѣдатъ употребени тия заеми, но ще се съгласите, че както ние, така сжщо и вие, г. г. прѣдставителитѣ отъ болшинството, за да вдигнемъ рѣка да одобримъ тази инициатива на надлежитѣ учрѣждения, трѣбва да сторимъ това при едно по-пѣлно освѣтление. Ще се съгласите, че кратичкиятъ докладъ, съ който г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи е придружилъ този законопроектъ, не съдържа всички тия освѣтления, които биха могли да се дадатъ на народното прѣдставителство. Какъ така Пловдивскиятъ окръженъ съвѣтъ да не може да разполага съ една сума отъ стотина хиляди лева, какъ така да не може да я икономиса; по това нѣщо, за да можемъ да се

освѣтлимъ по-пълно, би трѣбвало да имаме единъ прѣписъ отъ бюджетитѣ на тия учрѣждения, или поне нѣкои статистически данни за тѣхнитѣ приходи и разходи, а инакъ, така само голословно да ни се казва: „Иматъ нужда, нѣматъ срѣдства — да имъ разрѣшимъ заемъ, мисля, че колкото и да вѣрваме въ добрата провѣрка, която г. министърътъ е сторилъ, и въ добритѣ намѣрения на надлежнитѣ учрѣждения, за насъ сѣ потребни малко по-други данни, именно цифрови данни. Азъ не се съмнѣвамъ, че болшинството ще гласува и при туй положение този законопроектъ, но, когато се вкарватъ въ задължение единъ окръженъ съвѣтъ, макаръ и съ 100.000 л., и една селска община, макаръ и съ 8.000 л., пѣтътъ на задълженията, за каквато благородна пѣлъ да ставатъ тия задължения, не е всѣкога безопасенъ, единствено спасителенъ и единствено изходенъ. Ето защо, при недостатъчната уясненостъ за финансовото положение на Пловдивския окръженъ съвѣтъ и на Каралийската селска община, ние не можемъ да гласуваме, да одобримъ сключването на тия заеми.

Ползувамъ се отъ случая да помоля г. министра на вѣтрѣшнитѣ работи, ако прѣзъ врѣмето, което му остава да министерствува още, му се падне случай да ни внесе нѣкой другъ подобенъ законопроектъ, да би придружавалъ тия законопроекти съ ония цифрови данни и съ бюджетитѣ на отдѣлнитѣ общини или окръжни съвѣти, за които се иска одобрението да сключатъ заемъ.

Толкова имахъ да кажа по законопроекта, съ който се занимава народното прѣдставителство.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Това, което имаше да се каже по този законопроектъ, нашиятъ другаръ г. Драгиевъ го каза. Азъ се ползувамъ отъ случая — тъкмо е тукъ г. министърътъ на народната просвѣта, а сѣщо и бившиятъ министъръ на народното просвѣщение — вмѣсто отдѣлно запитване да имъ права, да ги попитамъ: . . .

Министъръ В. Молловъ: Не е мѣсто сега за питање. Питания се отправятъ въ началото на засѣданieto.

А. Стамболийски: . . . какво мислятъ да правятъ, за да дадатъ възможностъ на ония села, които искатъ да си построятъ училища, а фондътъ, отъ който се правѣха заеми прѣдъ Земледѣлската банка, е изчерпанъ вече.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. Стамболийски да има прѣдъ видъ, че питането трѣбваше да си направи въ началото на засѣданieto, а сега да си каже думата по внесенния законопроектъ.

Ц. Мисловъ: Г. Стамболийски тъпче правилника.

А. Стамболийски: Ще я кажа. — Тукъ се позволява на Каралийската община да направи единъ заемъ отъ 8.000 л., но добръ че се е намѣрилъ единъ окръженъ съвѣтъ, който е създадъ особенъ фондъ да отпуска заеми, а това въ цѣла България го нѣма.

Министъръ Н. Мушановъ: Напротивъ, шестъ окръжни съвѣти иматъ вече рѣшение за заемъ по единъ милионъ лева и азъ ще ви сезирамъ наскоро.

А. Стамболийски: Иматъ нужда отъ заемъ. Азъ желая г. г. министритѣ да ми дадатъ едно разяснение, какво мислятъ да сторятъ занаяпрѣдъ, за да улеснятъ тия общини.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Василъ Александровъ.

В. Александровъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Драгиевъ каза, че не щѣтъ да гласува за този заемъ, понеже се съмнѣва, какъ така, казва, Пловдивскиятъ окръгъ да не е спестилъ 100.000 л., та сме го оставили да прави заемъ. Азъ мога да ви освѣтля по този въпросъ, понеже съмъ окръженъ съвѣтникъ тамъ. Нѣма никакви спестени суми, всичкитѣ суми сѣ изразходвани, защото сѣ оскуждни. Можеше да има една сума отъ 70—80 хиляди лева, обаче, по новия законъ за просвѣщенiето, отиде за училищата: както знаете извѣстенъ процентъ отъ окръжнитѣ бюджети отива за народното просвѣщение. Съвѣтътъ дълго обмисля този въпросъ и рѣши, че трѣбва да направи единъ заемъ; зданието ще излѣзе отъ около 150.000 л., 50.000 л. отъ тукъ-оттамъ намѣрихме, остава да се сключи заемъ отъ 100.000. Ето защо азъ ще моля народното прѣдставителство да гласува законопроекта.

А. Стамболийски: Книжката за постройката изработени ли сѣ?

В. Александровъ: Всичко е готово.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Азъ взехъ думата повече затова, защото титулярътъ на Министерството на вѣтрѣшнитѣ работи е вече друго лице — не е г. Такевъ, а г. Никола Мушановъ.

Когато се правѣха и когато се измѣняваха нашитѣ закони за общинитѣ, нареди се, щото нѣкои заеми на послѣднитѣ да се сключватъ съ разрѣшение на Народното събрание. Ние тогазъ подражахме реда, който е установенъ въ Франция. Но въ дѣйствителностъ ние си заведохме български редъ, безъ той нѣкъдѣ да е още узаконенъ. Азъ съмъ възставалъ противъ този редъ, установенъ отъ насъ при прѣдшния титуляръ на Министерството на вѣтрѣшнитѣ работи, възставамъ сега отново и съмъ длъженъ да използвамъ свободното врѣме, съ което разполагаме, за да аргументирамъ протестацията си.

Каква е цѣльта да се разрѣши отъ Народното събрание единъ заемъ на тая или оная община? Цѣльта е много явна — едно по-висше учрѣждение, най-висшето въ страната за обикновени закони, да си каже господарската дума на контролъ върху дѣйствието на това или онова самоуправително у насъ тѣло — цѣлъ много полезна, защото по тоя начинъ повече се гарантира самоуправлението и повече се запазватъ интереситѣ на общинитѣ. Истина, интереситѣ на общинитѣ въ това отношение се доста запазватъ и при дневнитѣ ни наредби, които сѣ направени, по делегация отъ Народното събрание, отъ Министерството на вѣтрѣшнитѣ работи, като въ правилницитѣ за прилагането на градско-общинския и селско-общинския закони е прѣдвидѣна една комисионата отъ хора компетентни по материята, да дадатъ своето заключение за това: да се допусне ли или не заемътъ въ искания размѣръ на тая или оная община. Но, какъ тѣзи комисионати, състоящи отъ хора компетентни, но не винаги независими, си изпълняватъ длъжността — това на насъ не е извѣстно напълно, и ние имаме данни, отъ които сѣ право заключаваме, че понѣкога тия комисионати или не си изпълняватъ длъжността, както слѣдва, или ставатъ орждие на министра на вѣтрѣшнитѣ работи — на висшия началникъ на полицията въ страната. За доказателство на това ще ви посоча само единъ заемъ — оня на Варненската градска община, за който заемъ написа една магистрална статия, ако

да не лъжа, въ в. „Денъ“, сегашниятъ титуляръ на главната Дирекция на статистиката у насъ, заемъ, поради който само, може-би, щѣше да бжде признатъ за виновенъ отъ държавния ни съдъ покойниятъ прѣждебившъ министъръ на финанситѣ Лазаръ Паяковъ. Тия комисии каквото рѣшаватъ, остава тайна, не само за заинтересованата община, не само за меншеството на тоя или она общински съвѣтъ, но даже и за самото народно прѣдставителство, защото нейнитѣ заключения — разбирамъ винаги мотивирани съ конкретни данни за състоянието на дадена община — не се довеждатъ до свѣдѣнието, казвамъ, баремъ на народното прѣдставителство. У насъ би трѣбвало поне да се допълни нашиятъ, българскиятъ редъ, по респективната наредба въ законитѣ ни за общинитѣ, съ това, като се вмѣни въ обязаностъ на министра на вътрѣшнитѣ работи, да прилага при своя докладъ прѣписъ отъ заключението на комисията, която е намѣрила, че е въ интересъ на общината да се разрѣши исканиятъ отъ нейнитѣ прѣдставители заемъ. Това поне трѣбва да стане, г. г. народни прѣдставители; то се налага. Такова нѣщо, ако се практикуваше, не щѣме Варненската градска община да има днесъ толкова голѣми загуби — стотини хиляди левове, благодарение на това, че народното прѣдставителство — за XIII-то обикновено Народно събрание ми е думата — не е било освѣтлено въ това, че осеммилионниятъ заемъ на Варненската градска община е трѣбвало, въ интереса на послѣдната, да се разрѣши. Стапалъ е тогава министърътъ на финанситѣ и е казалъ: „Износенъ е заемътъ — гласувайте го“. Ако е простенъ тоя начинъ на рѣшаване на едно XIII-то обикновено Народно събрание, той е непростимъ за XIV-то обикновено Народно събрание. И азъ, доколкото зная, колкото заеми досега сме разрѣшили — дълженъ съмъ да подчертая туй, като съставлявамъ частъ отъ опозицията, както казахъ, на правителството, а не отъ опозицията противъ правителството — не сме разрѣшили нѣкой заемъ, съ който да сме прѣнебрѣгнали длъжността си, сир. да сме направили нѣщо противно на интереситѣ на тая или она община. И въ дадения случай за законопроекта, който сега разглеждаме, пакъ съмъ убѣденъ отъ това, което се излага въ доклада, че ще направимъ полза на Пловдивското окръжие и на Каралийската община, като на първото разрѣшимъ да направи заемъ отъ 100.000 л., а на втората разрѣшимъ да направи заемъ отъ 8.000 л. Не се касае за нѣкои голѣми заеми и затуй азъ нѣма да искамъ да се отложки разглеждането на настоящия законопроектъ, докогато ни се прѣдстави прѣписъ и отъ заключението на комисията, толкозъ повече, защото г. министърътъ изрично казва, че тази комисия е намѣрила, че заемътъ е износенъ и че е по силитѣ на Пловдивското окръжие и респективно на Каралийската община. Но е желателно за други пътъ да се въведе у насъ тази практика, да се допълни поне съ това нашиятъ, българскиятъ редъ: съ доклада да се прѣдставя прѣписъ отъ заключението на комисията при Министерството на вътрѣшнитѣ работи за разрѣшаване заеми, тъй като ние не сме гарантирани, че винаги туй, което се казва тукъ, въ Народното събрание, въ тоя или она му съставъ, ще е съобразно съ истината; ще ви каже послѣ министърътъ: „Излъга ли сж ме и азъ ви излъгахъ“. Затуй подчертавамъ, нужно е да се направи вече туй нѣщо, да се въведе такава една практика.

Но азъ, както казахъ въ началото на говора си, взехъ думата за друго; взехъ думата, за да възстана противъ нашия редъ за разрѣшаване на заеми, че той не отговаря толкозъ на интереситѣ на общинитѣ, колкото отговаря французкиятъ редъ, отъ дѣто ние заимствувахме наредбата въ нашитѣ закони за общинитѣ ни за разрѣшаване заеми отъ по-голѣмъ размѣръ чрѣзъ законодателенъ актъ отъ Народното

събрание. Въ Франция — поне, вѣрвамъ, сегашниятъ титуляръ на Министерството на вътрѣшнитѣ работи ще се интересува — редътъ е слѣдниятъ. Има нужда нѣкоя община отъ сключване заемъ. Защо? Разбира се, за свои извънредни, необходими нужди, които не може да посрѣтне съ редовнитѣ си приходи. Налага се да се земе тая община да си направи училищно здание, да си направи водопроводъ, да си направи канализация или да си направи нѣщо, което е необходимо нужно и което се прави не за една, двѣ, петъ, десетъ години, а за по-дълго врѣме; сѣдователно, и справедливостта асж налага, разходътъ да не се стоварва само на днешното поколение, а да легне съразмѣрно и на бѣдѣщитѣ поколения, които ще използватъ този разходъ, който ще се направи чрѣзъ заема. Значи, общината е констатирила нуждата, вземе се рѣшението, какво подиръ туй трѣбва да направи общината? Не това, което у насъ сега се прави, а нѣщо по-друго, което ще се разбере отъ редакцията на такъвъ единъ законъ, какъвто правятъ въ Франция почти всѣка недѣля по единъ, ако не всѣки мѣсець. Доколкото си спомнямъ съдържанието на такива закони, които не единъжъ съмъ челъ въ Journal officiel, въ стенографскитѣ дневници на французката камара на депутатитѣ, азъ ще наведе сега единъ такъвъ: „Законопроектъ за разрѣшение заемъ на Пловдивската градска община отъ 5 милиона лева. Чл. 1. Разрѣшава се на Пловдивската градска община да сключи единъ заемъ отъ лева златни петъ милиона. Чл. 2. Изплащането на тоя заемъ да стане въ еди-колко години“ — то е единъ въпросъ, който може да се дебатира: 50 ли, 40 ли, 30 ли години — ще зависи отъ това, какъвъ е бюджетътъ, какви сж редовнитѣ ѝ приходи. — Чл. 3. Тоя заемъ да се сключи съ годишна лихва най-много еди-колко процента. Чл. 4. Заемътъ да се изразходва само за еди-кои работи, а именно за слѣдующитѣ“, и една по една, а, б, в, да се изброятъ. Другъ членъ: „Заемътъ да се гарантира съ еди-какви си доходи на общината или съ еди-какви си нови налози, които се разрѣшава на общината да си налага въ течение на извѣстно врѣме специално за погашенията и лихвитѣ на прѣдметния заемъ“. И членъ послѣднъ: „Заемътъ да се сключи било съ публиченъ търгъ, било по доброволно съгласие, било чрѣзъ издаване облигации отъ самата община“. Такъвъ законъ издаде ли се отъ Народното събрание, утвърди ли се отъ държавния глава, влѣзе ли въ сила, общината тогава пристъпва да търси банката или лицето, отъ дѣто да си заеме, избира си едно отъ тия условия, отъ тия начини, които намира за най-цѣлесъобразни, и сключва заема. Направя се съ банката договоръ и отдолу се прилага единъ членъ: „Настоящиятъ договоръ ще влѣзе въ сила слѣдъ одобрението му отъ министра на вътрѣшнитѣ работи“. Министърътъ на вътрѣшнитѣ работи има право да не одобри проектодоговора, ако го намѣри противенъ на условията, при които е разрѣшено да стане заемътъ. По тоя начинъ само се гарантиратъ напълно общинитѣ, и по тоя начинъ само се извършва всичко онова, което е пужно за ефикасенъ контролъ въ такава една работа. Каква гаранция ние имаме при днешния начинъ на сключване по-нататъжъ заеми, не за 8.000 л., какъвто е, напримѣръ, заемътъ на Каралийската община, а за 8 милиона лева, какъвто бѣше заемътъ на Варненската градска община, че ще се запазятъ напълно, въ всѣко отношение, интереситѣ на общината? Нѣмаме тая гаранция. Напротивъ говори се, че 30.000 л. взелъ еди-кой си отъ Варненския градски общински заемъ, 20.000 л. взелъ еди-кой си, еди-кой си пъкъ взелъ 100.000 л. и т. н. — думи, които, може-би, да не сж истински, но, които, може-би, пъкъ основателно се говорятъ, като се иматъ прѣдъ видъ други дѣла на тия, които тъй бързо-бързо разрѣшаватъ такива голѣми заеми и за работи, които още не сж изучени,

и за работи, за които паритѣ ще трѣбва чакъ подирѣ три години.

Съ настоящия законопроектъ се разрѣшава на Каралийската община да заеме съ 6% годишна лихва; тя може да намѣри отъ друга нѣкоя банка съ $5\frac{1}{2}\%$, затуй трѣбва да се пише въ закона „най-много съ 6%“. Азъ като примѣръ само ви навеждамъ туй.

Казахъ това, което искахъ да кажа, и вѣрвамъ, че най-добрѣ бѣхъ разбранъ отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи и убѣденъ съмъ, че той въ бѣдѣ ще постѣпва тъй, както постѣпватъ въ Франция при разрѣшаване отъ Народното събрание на общини заеми.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Пловдивскиятъ окръженъ съвѣтъ сега се помѣщава въ едно частно здание, на което плаща наемъ. Окръжниятъ съвѣтъ размислилъ и намѣрилъ за по-добрѣ да си построи собствено здание, защото ще има доходи отъ самото това здание, отъ магазинитѣ въ това здание, и наема, който той плаща сега, ще го плаща въ лихви — въобще това ще бѣде много по-изгодно за окръжния съвѣтъ, отколкото е сега: хемъ да нѣма здание, хемъ да плаща наемъ на чужди собственици на къщи. Заради туй той е гласувалъ да се сключи 100.000 л. заемъ. Тѣй е проста работата, че нѣма какво да говоря по нея. Г. Драгиевъ повдигна въпроса: „Защо туй да не стане съ обикновенитѣ приходи?“ Защото, да ви кажа, азъ зная случаи, дѣто съ обикновени приходи се посрѣщатъ постройки на здания, както е въ Търновския окръженъ съвѣтъ, и смѣтамъ, че това е по-лошо, отколкото онова, което Пловдивскиятъ окръженъ съвѣтъ прави, тѣй като въ три години отъ своитѣ собствени срѣдства, отъ приходитѣ на окръжния бюджетъ трѣбваше да достави всичко за постройката на тоя окръженъ домъ нареченъ, а всички онѣзи нужди на окръга, които трѣбваше да се удовлетворятъ въ тия три години, оставаха занемарени. Единъ заемъ отъ 100.000 л. съ 7% лихва на единъ окръгъ е единъ въпросъ много малъкъ, за да може се се отрази злѣ върху общия вървежъ на бюджета на тоя окръгъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че нѣма никаква опасностъ, ако народното прѣдставителство гласува заема, който му прѣдлагамъ.

И второ, г. г. народни прѣдставители, азъ смѣтамъ, че ние, които често пѣти плачемъ за автономията на нашитѣ общински и окръжни съвѣти, чинимъ се, казвамъ, че ние, Народното събрание, нѣмаме право да дѣйствуваме отъ името на единъ окръгъ. Окръгътъ, прѣдставляванъ отъ свои хора, отъ постоянната комисиия и отъ окръжния съвѣтъ, най-добрѣ мислѣ за своитѣ интереси. Народното прѣдставителство има само длъжността да контролира въ тоя случай, да-ли тѣ искатъ да опростатъ нѣкои срѣдства, които имъ сж повѣрени отъ окръга, и дали тѣ неправилно ги употребяватъ или пъкъ условията на заема сж толкова съсипателни, што контролната властъ, Народното събрание, не трѣбва да ги допусне. Азъ само тѣй разбирамъ длъжността на Народното събрание, когато се произнася по заеми на общини и окръжия, защото не Народното събрание ще сключва тѣзи заеми. Ако ли тѣй се постави въпросътъ, азъ смѣтамъ, че въ този заемъ, нито има съсипателни условия, нито можете да намѣрите, че окръжниятъ съвѣтъ ще разсипе окръга си, ако сключи такъвъ заемъ. Слѣдователно, не трѣбва да се повдига въпросъ, какъвто г. Драгиевъ повдига тукъ, да не се разрѣшава тоя заемъ. Толкова имахъ да кажа по тоя заемъ.

Д. Драгиевъ: Азъ повдигнахъ въпросътъ, што законопроектитѣ за сключване заеми да се придружаватъ съ повече освѣтление.

Министъръ Н. Мушановъ: Да Ви кажа ли, г. Драгиевъ? Ако въпросътъ изискваше повече освѣтление, азъ бихъ Ви далъ рапорта на комисията. Г. Мирски е правъ, когато казва, че трѣбва да има рѣшението на комисията при Министерството на вътрѣшнитѣ работи специално натоварена за прѣглеждане на заемитѣ, но въпросътъ е тѣй простъ — касае се да се направи окръжно здание за 100.000 л. — што не виждамъ да има нужда да ви освѣтлявамъ повече. Нека се заблѣжи, тая формалностъ, за която спомена г. Мирски, за въ бѣдѣ ще се придържаме о нея. Даже, ако искате, може да се прилага къмъ законопроектитѣ цѣлата прѣписка съ мнѣнието на комисията, за да видите нейнитѣ съображения.

Д. Драгиевъ: Не е злѣ и самиятъ бюджетъ даже да се приложи къмъ законопроекта.

Министъръ Н. Мушановъ: Сега по втория пунктъ — за заема на Каралийската община. Г. г. народни прѣдставители! Това собствено не е заемъ. Варненската постоянна комисиия има образуванъ фондъ за постройка и доизкарване на училищни здания. Отъ събранитѣ суми въ тоя фондъ постоянната комисиия авансира на общинитѣ отъ Варненския окръгъ суми за построяване училищни здания: на едни отпуска 2.000, на други 3.000, 5.000, 8.000, 10.000 л. Азъ съмъ разрѣшилъ да се даде заемъ отъ този фондъ на около 15 общини въ Варненския окръгъ, но нѣмаше нужда да внасямъ за тѣхъ законопроектъ въ Народното събрание, по простата причина, че самитѣ общини могатъ да контрактиратъ такива заеми, безъ да се утвърждаватъ отъ Народното събрание. Понеже заемътъ на тази община е отъ 8.000 л., затуй внесохъ въпроса въ Народното събрание. Това е фондъ, създаденъ на кооперативни начала, събиранъ отъ приходитѣ на окръжния съвѣтъ и отъ него се раздава на ония общини, които иматъ нужда отъ заеми.

Сега, г. Стамболийски повдига въпросъ: „Защо нѣма на други мѣста такива фондове?“ Такива фондове, какъвто Варненската постоянна комисиия има, нѣма другагдѣ, но напоследъкъ повечето отъ окръжнитѣ съвѣти, ако не се лъжа, шесть или седемъ, гласуваха специални заеми по 1 милионъ лева. Подирѣ 6—7 дена азъ ще ви внеса законопроектъ за два окръга, които искатъ да сключатъ заеми за по 1 милионъ лева специално за постройка на училищни здания въ селата. Комисиията се е произнесла по тия земи. На Старозагорския окръгъ се отпуска сумата 750.000 л. отъ Народната банка. Когато дойде законопроектътъ, ще дебатираме по-дълго по него. Чрѣзъ тѣзи заеми, окръгътъ иде на помощъ на общинитѣ, за да могатъ по-скоро да си направятъ училищни здания. Съ това, първо, има едно учрѣждение, което се наема да разрѣши единъ отъ важнитѣ въпроси, които ние имаме да разрѣшаваме и, второ, окръжитѣ идатъ да помогнатъ на самата държава, която — и азъ съмъ убѣденъ въ това, защото въ тия 2—3 години бѣхъ министъръ и на просвѣтата — самичка на-да-ли ще може да разрѣши въпроса за построяване на училищни здания въ селата.

Това отговарямъ само на г. Стамболийски. Когато дойде въпросътъ специално за такива заеми, азъ ще говоря по-надълго.

Тѣзи сж съображенията, които имахъ да ви кажа. Ще моля почитаемото народно прѣдставителство да гласува двата заема, които прѣдлагамъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на първо четене законопроекта за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и на Каралийската община, Добришка околия, да сключатъ заеми и да се изпрати въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съ това се изчерпва дневниятъ редъ.

Прѣди да опрѣдѣлимъ дневния редъ за слѣдующето засѣданіе, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че сж постѣпили слѣдующитѣ законопроекти:

Отъ Министерството на финанситѣ законопроектъ за разпродаване на находящата се въ държавнитѣ складове каменна и морска солъ. Тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Събранието, поставенъ своеврѣменно на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на народното просвѣщение законопроектъ за построяване държавно помѣщение за Народната библиотека въ София и Етнографически музей. Тоя законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Събранието, поставенъ своеврѣменно на дневенъ редъ.

Отъ Министерството на финанситѣ законопроектъ за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ закона за допълнение закона за гербовия налогъ. И тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Народното събрание, поставенъ своеврѣменно на дневенъ редъ.

Слѣдва да опрѣдѣлимъ дневния редъ за слѣдующето засѣданіе.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще моля за утрѣ да приемете слѣдния дневенъ редъ:

Второ четене законопроекта за признаване права на индустриална концесія на проектираната отъ Д.

Бацуровъ фабрика за захаръ въ Пловдивъ. Сега ми съобщиха, че комисіята вече е прѣгледала тази концесія.

Второ четене още законопроектитѣ: за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България, и за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи.

Първо четене законопроекта за одобрение на правата на казарми и други войскови здания за нуждитѣ на войската.

Разглеждане прѣдложенията: за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ; за приемане на държавна служба по овощарството и кошничарството Францъ Фридрихъ, Иосифъ Менцлъ и М. Фабиянъ; за приемане на държавна служба италианския подданикъ Августо Равацъ, майсторъ по коприненото тъкачество при Врачанската копринено-тъкаческа работилница.

Първо четене законопроекта за отпушане даромъ отъ държавната мина „Перникъ“ 20 тона каменни въглища, първо качество, на сиротопиталището „Св. Патрикий“ въ София.

Ще моля да приемете тоя дневенъ редъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ, щото утрѣ да имаме засѣданіе съ прѣдложения отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Вдигамъ засѣданіето.

(Вдигнато въ 6 ч. 10 м. вечерята)

Прѣседателъ: **Д-ръ П. Ораховацъ.**

Подпрѣседателъ: **Н. Гимиджийски.**

Секретари: { **Г. Копринаровъ.**
В. Александровъ.

Началникъ на Стенографското бюро. **Т. Гълъбовъ.**